Tijding 1993 - 1

Kroniek van de heemkundekring

Het Zuidkwartier

Het Zuidkwartier betreft het gebied ten zuiden van Bergen op Zoom, omvattende de plaatsen Hoogerheide, Huijbergen, Ossendrecht, Putte en Woensdrecht.

Tijding 1993 - 1

Uitgave van de

heemkundekring

Het Zuidkwartier

april 1993

"TIJDING 1993 - 1"

Inhoudsopgave **Blz.**

Doelstellingen van de heemkundekring
"Het Zuidkwartier" 3

Samenstelling bestuur. 4

Van de redactie. 5

Van wat verdween, deel VIII:
Een verhaal met een verhaal, door P.J. van den Bussche. 6

De familie Plompen in West-Noord-Brabant,
door R. Plompen. 39

De heide en haar geschiedenis,
door A.J. Pijnen. 46

Genealogische Kroniek:
Daalmans, Goris, Hoeks en Holtzer,
door Marcel Moors. 51

Info werkgroepen. 64

Inlichtingen betreffende het lidmaatschap kunnen worden ingewonnen bij :
Mevr. M. Bastiaanse,
Tulpstraat 11,
4645 CS Putte.
Tel. 01645 - 2794.

Nadruk van, of overname uit "Tijding" van een artikel of gedeelte(n) daarvan in welke vorm dan ook, is, zonder toestemming van het bestuur en de schrijvers van de artikelen verboden.

De heemkundekring "Het Zuidkwartier" aanvaardt geen enkele verantwoording aangaande de stijl of de juistheid der artikelen, doch laat deze geheel voor rekening van de ondertekenaars.

DOELSTELLING VAN DE HEEMKUNDEKRING "HET ZUIDKWARTIER".
opgericht 27 maart 1977.

De Heemkundekring "Het Zuidkwartier"is een vereniging zonder winstgevende of politieke oogmerken. Ze neemt ten opzichte van alle instanties een neutrale houding aan.

Haar werkterrein omvat het grondgebied der Zuidwesthoekgemeenten.

Zij stelt zich, met inachtneming van het bovenstaande, ten doel:

1. Het bevorderen van belangstelling op heemkundig gebied voor de omgeving door het geven van voorlichting, het organiseren van lezingen, cursussen, excursies, tentoonstellingen en andere evenementen.

2. Het beoefenen en ter kennis brengen van de regionale geschiedenis, genealogie, antroponymie, topografie, toponymie, geologie, bodemkunde, waterhuishoudkunde en geomorfologie.

3. Het vastleggen van dialecten, al dan niet overgeleverde verhalen, rijmen, uitdrukkingen, enz.

4. Het stimuleren tot het in stand houden van oude gebruiken, ambachten en folkloristische activiteiten.

5. Het ijveren voor het behoud van waardevolle landschappen en bouwwerken en cultuurhistorisch en heemkundig waardevolle zaken.

6. Het uitgeven van een periodiek aan haar leden en andere voorkomende publicaties.

7. Alles te doen of te bevorderen wat in een heemkundig kader te plaatsen valt.

Nieuwe leden kunnen zich opgeven door middel van storting van de jaarcontributie ad fl 25,-- ten name van Penningmeester "Het Zuidkwartier" bij de Rabobank te Ossendrecht op nr. 14 05 21 436, of door middel van storting van fl 25,-- op gironummer 276 04 67 ten name van Heemkundekring "Het Zuidkwartier", Aanwas 27, 4641 JE Ossendrecht.

Men kan zich ook rechtstreeks wenden tot één van de leden van het bestuur, die op pagina 4 vermeld staan.

SAMENSTELLING BESTUUR HEEMKUNDEKRING "HET ZUIDKWARTIER":

De heer L. Timmermans — voorzitter
Dorpsstraat 55
4634 TN Woensdrecht
Tel. 01646 - 12546

De heer L. van den Bergh — onder-voorzitter
Aviolandalaan 29
4631 RP Hoogerheide
Tel. 01646 - 13339

Mej. M. Bastiaanse — secretaresse, interne zaken
Tulpstraat 11
4645 CS Putte
Tel. 01645 - 2794

De heer J. Halters — secretaris, externe zaken
Stenenhoef 2
4641 CH Ossendrecht
Tel. 01647 - 2854

De heer A. Mattheussens — penningmeester
Aanwas 27
4641 JE Ossendrecht
Tel. 01647 - 2662

Mevr. M. Beens-van Beeck — bestuurslid
Koppelstraat 3
4645 RD Putte
Tel. 01645 - 2581

De heer J. van Loon — bestuurslid
Kon. Wilhelminastraat 22
4641 GS Ossendrecht
Tel. 01647 - 2782

De heer A. Suijkerbuijk — bestuurslid
Bergsestraat 21
4635 RD Huijbergen
Tel. 01644 - 2391

Losse nummers van "Tijding" zijn verkrijgbaar bij:
De heer A. van Pul
Duinstraat 40
4631 KV Hoogerheide
Tel. 01646 - 13423
De afleveringen tot en met 1992 kosten fl 7,-- per stuk.
De afleveringen van 1993 kosten fl 10,-- per stuk.

VAN DE REDACTIE

Tot eind 1992 werd "Tijding" geheel getypt afgeleverd bij de drukker.
Te beginnen met "Tijding 1993-1" wordt de verschijningsvorm verzorgd door Mevr. M. van den Bergh-Daalmans. De redactieraad en het bestuur zijn van mening dat zij een uitstekende start heeft gemaakt.
Deze aflevering verschijnt wat later dan u gewend bent, omdat de verschillende mogelijkheden eerst uitgeprobeerd dienden te worden.

In deze aflevering neemt de heer P. van den Bussche u mee naar het "Eikelhof" in Ossendrecht. Zijn artikel nodigt uit bepaalde facetten verder uit te diepen. Wanneer u zich hiertoe geroepen voelt, dan zullen we dit graag aanmoedigen.
De heer Marcel Moors vervolgt zijn stambomen in rechte lijn met de families Daalmans, Goris, Hoeks en Holtzer.
De heer Plompen uit Kontich geeft een goed voorbeeld van hoe men aan genealogie kan doen. Mogelijk geeft zijn voorbeeld aanleiding tot navolging.
De heer A. Pijnen tenslotte belicht het belang van de heide in onze streken in vroeger tijden.

In Putte worden in het laatste weekend van juni de Jordaens-feesten georganiseerd. De voorzitter van de redactieraad zal tijdens een academische zitting in het gemeentehuis een voordracht houden over het dagelijks leven van de gewone man in die tijd. Jordaens werd 400 jaar geleden geboren.

De redactieraad wenst u weer veel leesplezier.

VAN WAT VERDWEEN, DEEL VIII.
EEN VERHAAL MET EEN VERHAAL.

"'t Eikelhof"

Een park met wandelpaden, gazon en een aantal eikebomen, gelegen in het centrum van het dorp Ossendrecht, draagt de naam "'t Eikelhof". Over die naam later meer. Ook de weg, die er aan de oostzijde langs loopt, is van Kerkhofstraat veranderd in Eikelhof. De bezoeker wandelt hier in alle rust en stilte, waarschijnlijk niet vermoedend zich te bevinden op een terrein, waaraan een stuk Ossendrechtse geschiedenis ten grondslag ligt.

Terug in de tijd

Dit park heeft niet altijd de huidige afgebakende vorm gekend. In het grootgrondbezit was het een deel van het gebied ten zuiden van de tegenwoordige Dorpsstraat westwaarts beginnend bij de R.K.-kerk en naar het oosten gaand tot aan het Bremstraatje, wat later Kerkhofstraat werd genoemd.

Een fragment van de kaart van Adan van 1761 geeft ook de bebouwing aan die daar toen aanwezig was (zie kaart op pagina 7).

Met uitzondering van herberg "De Gouden Leeuw", toen ook wel naar haar bewoner "Cornelis Smout-huis" genoemd, is alles in de loop der jaren verdwenen. Zelfs de R.K.-kerk overleefde het niet. Op dezelfde plaats kwam later een nieuw Godshuis. Onze aandacht gaat vooral uit naar de gebouwen op de percelen 118 en 119, dus op wat nu "'t Eikelhof" is. Vóór 1700 woonde daar mevr. Arents. Vervolgens was het eigendom van Govert Deyts, en na zijn dood erfde zijn zoon Leonard David Deyts. Hij bezat het huis op 119 met een gebouw op 118. De twee andere werden bewoond door Frans Michielse en Carolus Vosselmans. Door hen werd hier aan landbouw gedaan. Deze situatie bleef zo tot 1805.

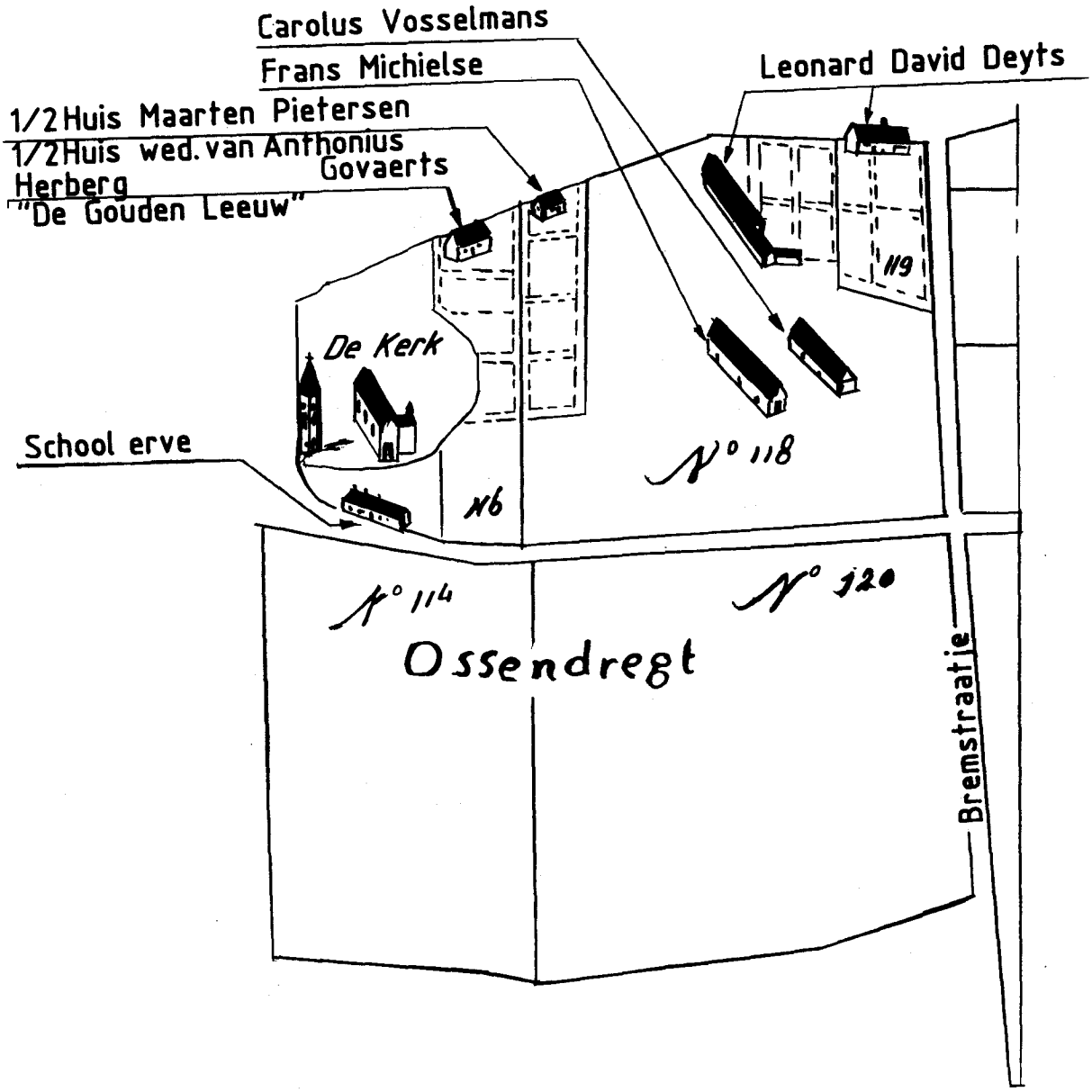

Fragment uit de Kaart van Adan van 1761, met daarbij ingetekend de toenmalige bewoners.

De Franse tijd (1793 - 1813)

Ondanks de bezetting door de Franse troepen bestond er voor sommige mensen toch gelegenheid om grond en gebouwen te kopen. Eén van die heren was Eduard van Mattemburgh. Hij kocht in 1805 op 26 mei en 26 juni de percelen 118-119-120 mét de bebouwing. Deze drie percelen werden samengevoegd en ter plaatse verdween daar de Kerkstraat. Ook in 1811 werd zijn bezit in Ossendrecht nog uitgebreid. Eduard van Mattemburgh overleed te Oudenbosch in 1815. Een groot deel van zijn bezit komt door erving bij zijn dochter Joanna Antonia Margaretha. Zij is gehuwd met Johannus Baptista Ghislius Dommer. Hij staat bekend als grootgrondbezitter wonende te Aalst in België.

Na de Franse tijd

Het kadaster te Breda komt omstreeks 1830 met een eerste kaart van Ossendrecht. We nemen daarvan weer het fragment ten zuiden van de huidige Dorpsstraat (zie kaart op pagina 9).

De bebouwingen op de percelen 118 en 119 zijn verdwenen. De nieuwe nummering is daar nu 206-207-208-209. Op het laatste nummer is een boerderij gebouwd met grote schuur. Aangenomen mag worden dat dit tot stand kwam door de heer Dommer. Ook was het gebruikelijk de afbraak te verwerken in het nieuwe gebouw. Het geheel werd, samen met andere gronden tot aan de Kasteelstraat, verpacht. Met stippellijnen is een weg vanaf de boerderij naar de Looi aangegeven. De andere zijn kerkpaadjes die aansluiten op de vroegere Kerkstraat. De weg vanaf de kerk via het Hondseind naar de Molenstraat werd toen Kerkstraat genoemd.

Verkoping

Na de dood van het echtpaar Dommer-Van Mattemburgh volgt in 1850 de verkoping van hun bezit in Ossendrecht door hun erfgenamen. Dat zijn de zoon E.X.G Dommer, "regter van den eersten aanleg" uit Dendermonde; nog een zoon, Th.J.F.G. Dommer, fabrikant en lid der Preventieve Staten van Oost-Vlaanderen en Schepen van de stad Aalst. Als derde, de dochter Th.M.D.G. Dommer en haar

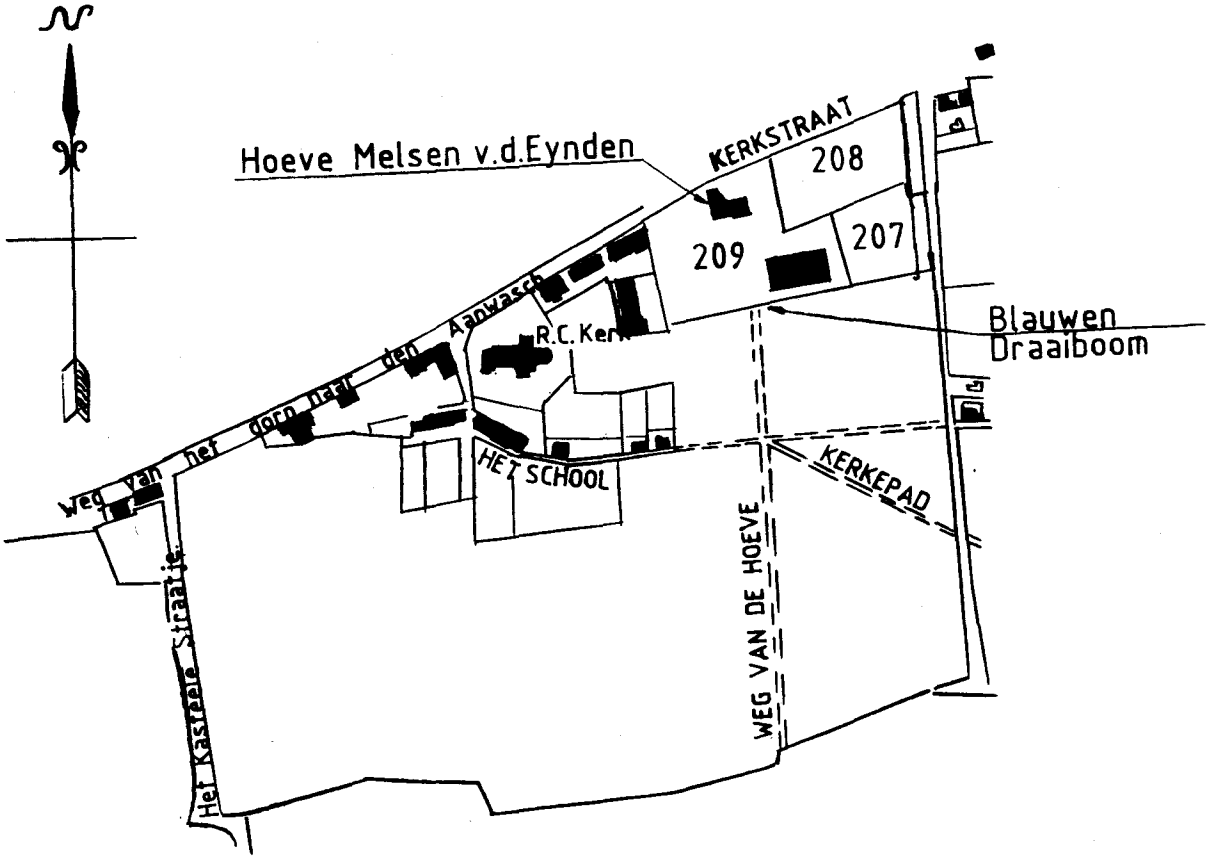

Fragment uit de eerste kadasterkaart van Ossendrecht ± 1830, met daarbij ingetekend de toen bestaande situaties.

echtgenoot, de heer J.L.G. de Bruicker, grondbezitter te Aalst.
Aangeboden werden onder Ossendrecht 48 verkopen, waaronder 2 boerderijen. De verkoop vond plaats in herberg "De Kroon" te "Cappelen", kanton Ekeren, arrondissement Antwerpen, door notaris P.F.E. Mertens uit Stabroek.
Het zou te ver voeren om deze verkopen allemaal te belichten. We beperken ons tot personen en gronden om en nabij "'t Eikelhof". De boerderij op de eerdergenoemde percelen 206-207-208-209 werd verkocht aan de pachter Antonius Melsen en zijn vrouw Allagonda van den Eynden. In totaal zijn zij de hoogste bieders van tien kopen, waaronder ook de tweede hoeve. Deze was gelegen aan de oostzijde van de Putseweg tegenover het tegenwoordige "Puts Meuleke". De naam van de pachter was toen Johannes Verhulst. De boerderij in het dorp bestond uit een grote en sterk doortimmerde hofstede met huizingen, veestal, kernhuis, ruime kelders, schuur, paardestallen, remise, wagenhuis, varkensstallen, een hof, boomgaard, "werf" en aanhorigheden. Het aantal werknemers dat op de hoeve woonde werd niet vernoemd. De koper was wel verplicht hun te melden dat hij de hofstede had gekocht, maar dat hij geen aanspraak kon maken op hun bezittingen. Dat waren de beddebakken in de schuur en boven de remise, de zolder en de ribben boven de varkensstallen, de bedsteden in de schuur, in het "kiekenskot" en in de stal. Verder de spekzolders op de grote zolders. Zij hadden ook het recht gebruik te maken van de blauw geverniste draaiboom tussen het land en de hoeve. Deze situatie vond zo zijn beloop tot 1882, na het overlijden van de boer en de boerin.

Weer verkoping

De kinderen, als erfgenamen, besluiten tot verkoop. Dat zijn:
- de dochter, zijnde de weduwe Adan-Melsen. Zij heeft zes kinderen.
- de zoon Johannes Baptist.
- de zoon Pieter Jan.
- de dochter mejuffrouw Johanna.

De inzet en verkoop vonden plaats in mei 1882 in de herberg van de weduwe

Frans Coppens te Ossendrecht.
De hoeve blijft in de familie en wordt gekocht door Johannes Baptist, maar wat percelen eromheen komen in andere handen. Zo stuurt pastoor van Dooren zijn kerkbestuur eropaf , voor wat uitbreiding van, zoals men het toen noemde, de Rooms Catholijke Gemeente.
Mej. Anna Maria Melsen wil een perceeltje voor het bouwen van een huis.
Zo ook, misschien met dezelfde gedachte, Michiel Musters, beter bekend als de vader van "Prinses Paulientje".
Adrianus van der Poel koopt de gronden tot aan de Looi, waarop zich nu "De Drieschaar" en het bejaardenhuis "Mariahove" bevinden.
Nog een koper waagt zijn geluk in Ossendrecht. Het is de Antwerpenaar Frans Coveliers. Hij is de man die de eigenaar wordt van de percelen ten westen van het Kerkhofstraatje, tussen Dorpsstraat en Kerkstraat, tot aan de hoeve van Melsen. De kopers verplichten zich, dat wanneer hun grond aansluit tegen het kerkpaadje (de vroegere Kerkstraat), zij 2½ meter zullen afstaan voor uitweg van de percelen en dat deze dan tevens zou dienen als publieke weg. Het nieuwe pad, dus 5 meter breed, zou de Kerkstraat en ook die naam weer in ere herstellen.

Stichting "'t Eekelhof"

Frans Coveliers werd de stichter van, zoals hij het noemde "'t Eekelhof". Zijn vrouw was de Ossendrechtse Johanna de Beukelaar. Hun gezin was gezegend met vier dochters en een zoon, allen geboren te Antwerpen. Het beroep van deze man was niet helemaal duidelijk. Hij staat vermeld als rentenier, negociant, werkzaam geweest in de zuivelhandel. Was hij, in de ruime zin, een ondernemer?
Zij bleven te Antwerpen wonen, maar er werd een begin gemaakt met de beplanting van bovengenoemd gebied. Coveliers had bij de verkoping meerdere gronden te Ossendrecht gekocht. In 1885 kocht hij het land van Adrianus van der Poel, ten zuiden van "'t Eekelhof", om wat meer landbouw te kunnen bedrijven.

In 1887 werd begonnen met de bouw van een woonhuis of "Villa", schuur en koepel. Pas in 1891 kwam het gezin naar Ossendrecht. Het was vergezeld van het personeel: Johanna Theresia Steveniers, Johanna Maria de Vos, Regina de Mul en Jacobus van Hagen. Het werd wat later nog aangevuld met het dienstmeisje Kaatje Dierkx.

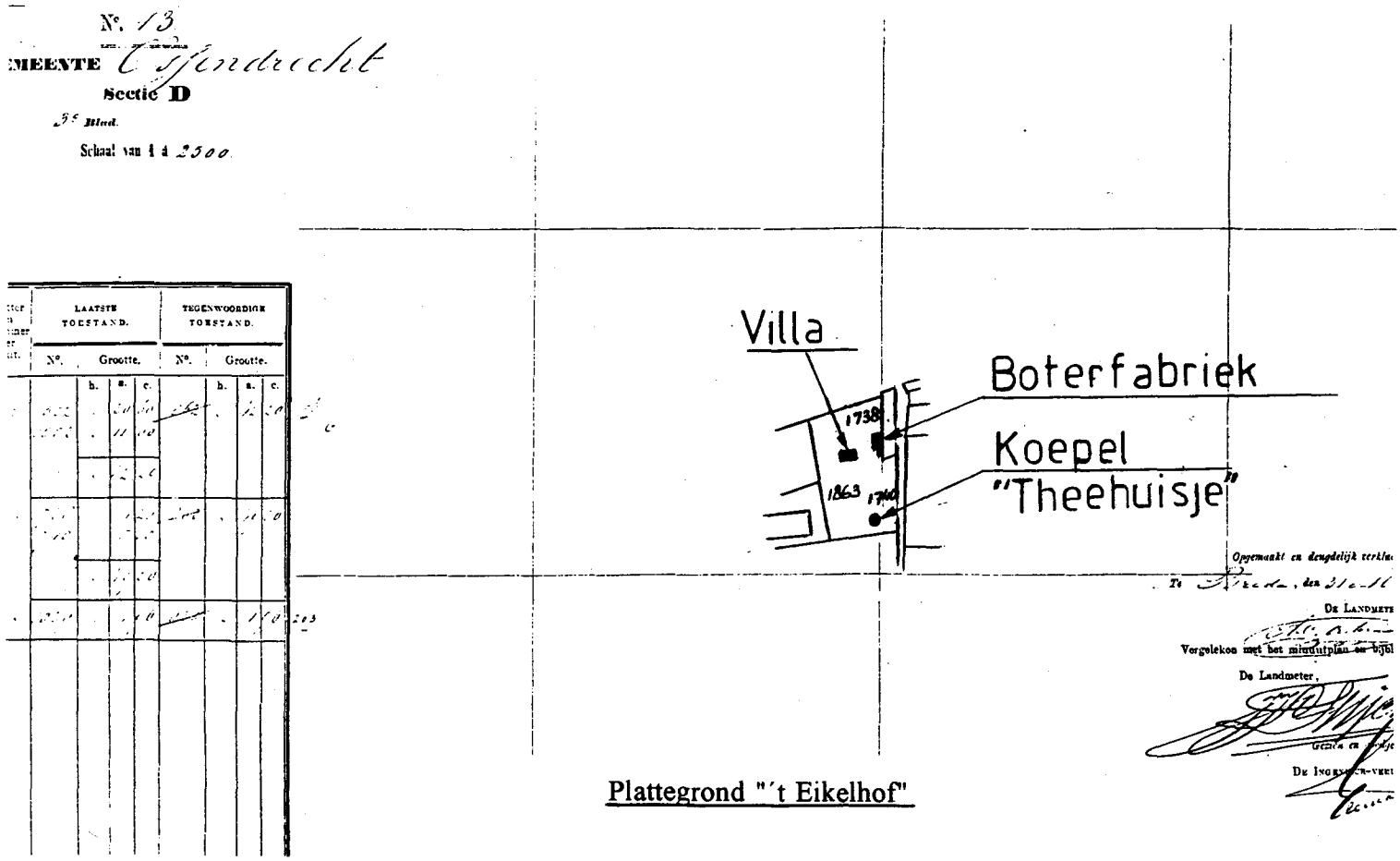

Plattegrond "'t Eikelhof"

Frans Coveliers leende fl 5000,-- van Carolus C. Verheul uit Bergen op Zoom. Toch zat deze man niet zonder geld. In 1892 - 1893 stond zijn naam, als belastingbetaler, op de vijfde plaats in Ossendrecht.

Op "'t Eekelhof" komen achter de "Villa" complete varkensstallen uitgevoerd in hout. Dit was de start van een fokkerij. Het is 1894 als hij zijn produkt via advertenties, o.a. in dagblad "De Zoom" aanbiedt (zie advertentie pagina 13).

In juni van dat jaar behaalde hij in Middelburg een tweede prijs met Beertje Lewise.

Varkens-Fokkerij van
't Eekel Hof
Ossendrecht,

Volbloed Yorkshire Varkens, Groote soort,
en gekruist Hongarie's ras,

met de eerste prijzen bekroond.

Jonge Zeugen en Beeren van de puikste soort en afstamming worden voor billijke prijzen geleverd.

☞ Verzoeke duidelijk en volledig adres op te geven.

Begin 1895 kwam er voor hem een nieuwe uitdaging. Een aantal melkveehouders wilden graag een roomboterfabriek oprichten. Frans Coveliers nam het voortouw en stelde zijn schuur beschikbaar. Er moest een kelder bijkomen en het geheel werd aangepast aan de zuivelwet. Gezamenlijk ging men de verbinding aan voor vijf jaar. Na die periode zou het gebouw, zonder kosten, terugkomen aan Coveliers. Elf deelnemers vonden elkaar in een Coöperatie t.w.:

- Frans Coveliers, zonder beroep.
- L.W.L. Melsen, landbouwer.
- P.J. Melsen Adriaanszoon, landbouwer.
- J.B. Jacobs, landbouwer, als mondeling gemachtigde van Anna Cornelia van Goethens, weduwe van Cornelis Gerardus Jacobs, landbouwster.
- Fr. Swagemakers, landbouwer.
- Adrianus v.d. Poel, broodbakker/herbergier.
- L.M. Philips, bierbrouwer.
- Egidius van Meir, landbouwer.
- C.J. Carpentier, landbouwer.
- Antonius Koolen, landbouwer, mondeling gemachtigde van Ida Adriaansen, weduwe van Egidius Koolen.
- P.J. van Putte, landbouwer wonende te Woensdrecht.

Reconstructietekening van het Roomboterfabriekje "'t Eekelhof" van 1895

De naam, die men aan deze onderneming gaf, was Ossendrechtsche Coöperatieve Roomboterfabriek "'t Eekelhof". De akte met de nodige artikelen werd op 7 juni 1895 ten kantore van Notaris E.A.C. Voeten te Ossendrecht door de deelnemers aangenomen en getekend. Dit gebeurde onder het toeziend oog van de twee getuigen C.J. Cleeren en veldwachter A. Dingemans. Men was in april van dat jaar al primitief gestart met het afscheppen van room uit melkverzamelbakken. De roomboter was van prima kwaliteit met een goede smaak. In 1879 was er voor de zuivel een centrifuge uitgevonden, die de room scheidde van de melk. Bij de ondertekening van de akte was direct besloten zo'n Alfa-Laval apparaat aan te schaffen. Ook de aanvraag voor het mogen plaatsen van een stoommachine met ketel nam men ter hand.

Vooraan in de race

De eerste zuivelcoöperatie in Nederland kwam tot stand in 1884 te Warga in Friesland. In West-Brabant gaat deze eer naar Wouw, waar op 17 mei 1894 een oprichting plaatsvond. Ossendrecht zat dus in 1895 al vroeg in de zuivel.
Dit is waarschijnlijk agrarisch ingenieur C.F. Roosenschoon ontgaan. In zijn kroniek "80 Jaar zuivel in zuidwest Brabant" schrijft hij dat twee vooraanstaande boeren uit Wouw hun licht gingen opsteken in Gelderland. Daar was, naar Fries model, een zuivelfabriek opgericht. Men koos in Wouw niet alleen voor het model, maar ook voor de architect en de directeur uit deze noordelijke provincie. De genoemde kroniek loopt van 1894 tot 1974. Van Ossendrecht staat vermeld dat in "het naburige dorp bij Huijbergen" sinds 1906 een melkfabriek stond.

Problemen

Gaat het minder goed in de samenwerking van het boterfabriekje? Komt de varkensfokkerij van Coveliers niet van de grond? Zijn er financiële problemen of is de heimwee naar Antwerpen de oorzaak?
De familie besluit Ossendrecht te verlaten en terug te keren naar de stad.

De verkoop

"'t Eekelhof" werd samen met andere bezittingen op 18 februari 1897 in de herberg van Jacobus de Beukelaar door Notaris Voeten te koop aangeboden.
"'t Eekelhof" met villa, stenen stallen en koepel werd voor de prijs van **fl** 7000,-- gekocht door de Antwerpse zadelmaker Frans Olijslagers. Daarbij kwam een extra prijs van **fl** 70,-- voor 29 fruitbomen en **fl** 310,-- voor 20 eikebomen.
Frans Olijslagers komt niet in Ossendrecht wonen. De koop is meer bedoeld als buitenverblijf en geldbelegging. Het is 1900 als naast "'t Eikelhof" een zusterklooster met meisjesschool wordt gebouwd. Een nieuw beeld in de Dorpsstraat. Het gebied van Olijslagers is nu aan de westkant afgesloten met een lange scheidingsmuur. Intussen is de beplanting uitgegroeid tot 75 vruchtbomen en 144 andere houtsoorten, waaronder 18 eikebomen. Het geheel komt aan bod in 1908 als Olijslagers wil verkopen. Hij denkt het te verdelen in 10 kopen. Constantinus de Beukelaar, cichoreifabrikant uit Ossendrecht, is de financieel draagkrachtige die zich het geheel kan permitteren. Wanneer in 1914 de oorlog uitbreekt is het een drukte van belang in Ossendrecht i.v.m. de Belgische vluchtelingen. Ook "'t Eikelhof" heeft een groot aandeel in de opvang. Na de eerste drukte blijft de familie Ris op de "Villa" wonen, om na de oorlog weer naar België terug te keren. Toch is de bouw waarschijnlijk niet van goede kwaliteit geweest. Na ± 30 jaar komt hij leeg te staan, een enkele keer nog bewoond als noodoplossing. Stan de Beukelaar houdt het in 1922 voor gezien en verkoopt het geheel aan twee kopers: ⅔ deel aan Petrus Alphons de Beukelaar en ⅓ deel aan E.J.H. Adan. Er volgt een rustige periode met weinig activiteit; misschien wat snoeiwerk en de pluk van het fruit, soms wat opgeschrikt door stemmen en hondegeblaf.
De hondenvereniging "De Getrouwe Hond" had geruime tijd haar verblijf in het voormalige boterfabriekje (zie foto volgende pagina).

Enkele leden van hondenvereniging "De Getrouwe Hond", staande op de trap van de vroegere Roomboterfabriek. V.l.n.r. opperwachtmeester der Marechaussee de Ridder, Antoon Timmermans, Guust Jansen, Jacobus Wouters, Toon van Loon, Frie Danen, "boef" naam onbekend, Joh. Ongering.

Afbraak en verkopingen

De beide eigenaren vragen eind 1926 vergunning voor afbraak. Het duurt nog tot 1928 voor de "Villa" en het fabriekje zijn verdwenen. De veestal blijft en wordt verhuurd. Wat veel mensen nog weten is dat de koepel of het achtkantig tuinhuisje pas verdwenen in ± 1935.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der gemeente O S S E N D R E C H T;
Gelezen een verzoek van E.J.H.Adan en P.A. de Beukelaar, eigenaren van het perceel A.nr.72 alhier, om vergunning tot het afbreken van genoemd perceel;
Overwegende, dat het perceel niet meer ter bewoning geschikt is en zeer bezwaarlijk ter bewoning geschikt kan worden gemaakt;

B E S L U I T E N

aan E.J.H. Adan en P.A. de Beukelaar, alhier, vergunning te verleenen tot het doen afbreken van het perceel, plaatselijk bekend A.Nr.72 en kadastraal bekend gemeente Ossendrecht Sectie D.nr.2157.

Ossendrecht, 18 November 1926.

Burgemeester en Wethouders
van Ossendrecht,

De Wethouder, B.G. van Gool.

De Burgemeester,

Afbraakvergunning.

Foto Dorpsstraat, met rechts de muur van het oude klooster en op de achtergrond "'t Eikelhof"

De voorkant van "'t Eikelhof" grenst aan de Dorpsstraat. In 1892 werd daar reeds een stukje grond verkocht strokend aan het Kerkhofstraatje. Hier bouwden Adriaan Koolen en zijn vrouw Cornelia de Beukelaar een zakenpand. Zijn beroep was timmerman/aannemer en tevens herbergier. Later komt in dit pand bakker en suikergoedspecialist Piet Kil-V.d. Bergh, "Piet de Goeie", zoals heel Ossendrecht hem noemde. Hij huldigde het gezegde: "Reclame doet verkopen".

Regelmatig waren advertenties van zijn suikergoedproduktie te vinden in het vakblad. Ook schilder Fons Sprangers kreeg een opdracht van Piet. Met mooie letters moest op de voorkant onder zijn dakgoot worden aangebracht het opschrift: "Eerste Ossendrechtse Electrische Brood-, Banket-en Kleingoedbakkerij". (zie foto)

De twee ijswagens waren een wat latere hobby van hem.

In 1934/35 kwamen er in "'t Eikelhof" aan de Dorpsstraat nog zakenpanden bij. Jan Verrest-Wesenbeek laat er een woonhuis met kapperszaak bouwen. Uniek voor Ossendrecht was toen zijn reclame-opschrift "Dames- en Heerenkapper, aparte salons". Zijn vrouw en hijzelf waren in keurige witte werkjasjes gestoken en voerden de opdrachten uit. Naast "Piet de Goeie" komt Cornelis v.d. Bergh. Hij was timmerman/aannemer en voor haar kwam er een winkel in dameskleding en vele aanverwante artikelen. Iets later vestigt zich, ook aan de Dorpsstraat, Alfons Timmermans-Heynen in een nieuw opgetrokken dubbel pand, waarin twee wooneenheden, een winkel met drank en rookartikelen, een magazijn en garage. Fons had de bodedienst Ossendrecht-Bergen op Zoom v.v. Daarbij was hij ook nog vertegenwoordiger voor het "Drie Hoefijzer" bier.
Alfons de Beukelaar verkocht in 1937 zijn ⅔ deel van "'t Eikelhof" aan E.J.H. Adan.

Foto Dorpstraat ± 1937 met daarop de bovengenoemde zakenpanden

Kapelaan Wijnen

Een jaar later ging er plotseling, als een lopend vuurtje, een bericht door Ossendrecht. Kapelaan Wijnen zou voor het meisjesjeugdwerk "'t Eikelhof" hebben gekocht. Men wist erbij te vertellen dat hij het van de familie Adan had losgepeuterd.
Officieel staat vermeld dat de koper is de Vereniging "Het Rooms-Katholiek kerkbestuur van de parochie van de Heilige Gertrudis" gevestigd te Ossendrecht. De datum is 4 juni 1938 en de weggeefprijs fl 1000,--.

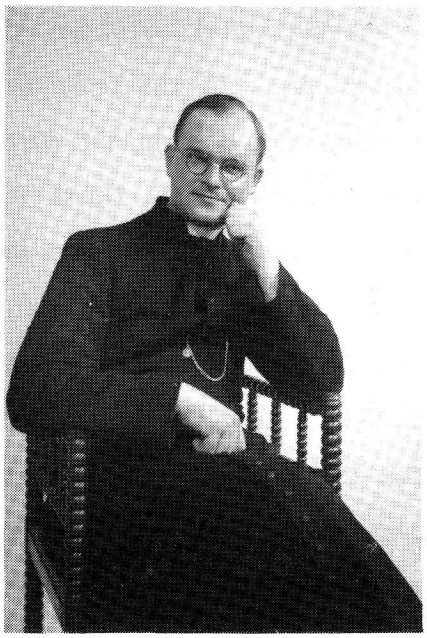

Kapelaan Wijnen

Het meisjesjeugdwerk was, zoals op meerdere plaatsen, in opgaande lijn. De start daarvan lag in de jaren '20 onder leiding van kapelaan P. van Etten en later kapelaan C. van de Riet. In 1935 werd het werk voortgezet door kapelaan J. Wijnen. Na eerst gebruik te hebben mogen maken van de meisjesschool, kon hij nu de jeugd een eigen home bieden op "'t Eikelhof". Met het plaatsen van een houten gebouw, de grote ruimte onder de bomen en de oude veestal als opslagplaats, was men in staat het grote aantal leden op te vangen en, onder een bepaalde discipline, te vermaken.
Het werk kon beginnen met, als jeugdleidster, Dien Mous. Kapelaan Wijnen moet van zijn Opperste Herder een tip hebben gekregen m.b.t. deze keuze. Onder haar niet aflatende en bezielende leiding kwam op "'t Eikelhof" een geweldige meisjesbeweging op gang. Vaak kwamen ook groepen uit de naburige dorpen op bezoek. Trektochten door de streek en soms nog verder werden uitgevoerd. Er werd aan volksdansen, sport en toneelspel gedaan. Velen vonden hier hun draai.

Verslagenheid

Als de inslag van een bom, zo kwam het bericht binnen dat kapelaan Jan Wijnen door de Bisschop van Breda was uitgekozen voor een andere standplaats en zijn werk in Ossendrecht moest neerleggen. Hoe kon dit nu gebeuren.

Hij werd in 1940 opgevolgd door de jeugdige kapelaan Harrij de Kroon. Hij nam, ondanks weinig ervaring, de uitdaging aan. De damesstaf, met Dien en Martha Mous, Greet Withagen, Lenie v.d. Poel, Ida Jansen en Hilda Bogers gaf hem de volle steun.

De W.O.II bracht heel wat afremming voor het jeugdwerk. Ook mochten niet altijd meer de uniformen worden gedragen. De verduistering van het licht en rantsoenering van electriciteit, én het instellen van de avondklok droegen er toe bij dat de ontspanning, en dan nog beperkt, alleen mogelijk bleef op de zondagen.

Kapelaan Harrrij de Kroon samen met opperwachtmeester der Marechaussee S. Meijer in "'tEikelhof"

In 1944 werd kapelaan De Kroon overgeplaatst. Ook hij kon, ondanks de moeilijke periode, terugzien op een geslaagde tijd in Ossendrecht. Zijn opvolger werd kapelaan Voeten.

Na de oorlog liep het jeugdwerk terug. Andere tijden, met grote veranderingen, braken aan.

Deze foto's geven een beeld van de grote belangstelling voor het meisjesjeugdwerk in Ossendrecht.

Zaligverklaring

Het Ossendrechtse meisje Kaatje Dierkx, eens dienstbode in de villa op "'t Eikelhof", werd op 24 november 1946 als Zuster Marie Adolphine in Rome zalig verklaard. In 1951 werd op datzelfde "Eikelhof" een openluchtspel ter hare ere opgevoerd. Louis Lockefeer schreef daarvoor het scenario met als titel "Ik ben Uw brandhout". Het werd met veel inzet en toewijding gebracht en opgevoerd door Ossendrechtse acteurs en medewerkers.

Decor Adolphine-spel op "'t Eikelhof" met enkele spelers: v.l.n.r. Antoine Mattheussens, Frans van der Poel, Cees Mattheussens, Jan Rijk, Marie de Ridder en een onbekend iemand.

Na deze belevenissen is het stil geworden op deze plek. Het is voorbij. Dit jeugdwerk brokkelde af en zal zo nooit meer terugkeren.

Aan de Dorpsstraat was nog één stukje "Eikelhof" onbebouwd. Hier verrees in 1961 een gebouw van de Boerenleenbank, dat, na aankoop en afbraak van het naastgelegen pand van Timmermans-Heynen, in 1981 uitgroeide tot het huidige Rabobankgebouw. Hierdoor werd "'t Eikelhof" definitief afgesloten van de Dorpstraat. In 1972 al was "'t Eikelhof" eigendom geworden van de gemeente Ossendrecht.

Laat in de middag loop ik nog even, vanaf de Dorpsstraat, Eikelhof in. Een holle weg met links en rechts de hoogtes van de oude begraafplaats en "'t Eikelhof". Aan de achterzijde daarvan, bij de Kerkstraat, staat het beeld gemaakt door de Limburgse kunstenaar Rademakers. In 1934 is dit met veel pracht en praal geplaatst bij de kerk. Later moest het verdwijnen voor de aanleg van parkeerruimte. De gemeente dacht hierbij aan de rustige plek in deze tuin. Jammer is, dat er geen verbintenis bestaat met de geschiedenis van dit park.

Wanneer ik door de poort naar binnen ga en onder de eikebomen loop zijn zij alleen nog de stille getuigen van meer dan honderd jaar geschiedenis. Niets herinnert nog aan de heren Coveliers, Olijslagers, De Beukelaar, enz.

Beeld van het tegenwoordige "Eikelhof"

De oude kloostermuur westwaarts bracht jarenlang beslotenheid en rust. Het is niet meer. De inrit vanaf de Dorpsstraat, met zijn poort en twee stenen kolommen, heeft plaatsgemaakt voor bebouwing. Niets is aanwijsbaar nog te vinden van de boeren, die het lef hadden om heel vroeg in West-Brabant een roomboterfabriek te creëren.

Het spontane jeugdwerk moest plaatsmaken voor de nieuwe tijd. Hun leidster Dien Mous overleed in 1987. Ook van haar is niets tastbaars meer aanwezig. Zij, die haar hele leven in dienst stelde van onderwijs, kerk en samenleving, en het meisjesjeugdwerk hier tot grote hoogte bracht, verdiende beter.
Bij het verlaten van het "Eikelhof" denk ik: "Zou Ossendrecht ooit een markantere vrouw hebben gehad?"

Dien Mous

HET VERVOLGVERHAAL VAN DE ZUIVELGESCHIEDENIS VAN OSSENDRECHT.

Een nieuw fabriekje

De boeren hebben na het verdwijnen van de roomboterfabriek op "'t Eikelhof" niet stilgezeten. Een aantal, aangevuld met enkele financieel draagkrachtigen, richtte op 17 maart 1897 een vereniging op genaamd: "Ossendrechtsche Coöperatieve Stoomroomboterfabriek". Notaris Voeten stelde daarvoor een document met 36 artikelen op voor een tijdvak van 10 jaar, aanvangende op de datum van openbaarmaking in de staatscourant (zie namen der deelnemers op pagina 29)

Aankopen

Een geschikt bouwperceel werd aangekocht en wel in wat nu de Burgemeester Voetenstraat is, op de hoek met westwaarts het Kasteelstraatje. Er kwam al snel een gebouw waarin twee kelders onder elkaar waren aangebracht (zie plattegrond op pagina 30). Op 1 april 1897 startte men met het eerste boekjaar. J.B. Melsen werd aangesteld als directeur. Zijn functie: stoker, machinist, melkontvanger, botermaker en administrateur. Hij kreeg hulp van Jan Clarijs en Frans Dries. Het kapitaal werd beheerd door E.J.H. Adan en de boekhouding werd verzorgd door L.C. (Lonneke) v.d. Poel. Via zijn keurig werk is er nog wat te vinden over de gang van zaken. Na een rustige start liep de aanvoer van melk van de jaren 1900 t/m 1906 op tot 300.000 kilo per jaar. De tegen de afspraak in te weinig geleverde melk werd beboet met 1 cent per kg. Voor verwerking betaalden de boeren ½ cent per kg. Men was verplicht de afgeroomde melk terug te nemen, of men kon akkoord gaan met de verkoop ervan aan derden. Afnemers hiervan zijn de voorzitter van de coöperatie, L.W.L. Melsen uit de Nieuwe Zuidpolder, en de heer Kingma, directeur van een roomboterfabriek te Oldenmark in Overijssel.
De levering van roomboter is voor een groot deel gericht op de botermijn in Eindhoven. Het vervoer gebeurt per tram en trein. Ook Bogers uit Halsteren nam veel boter af.

Vrij van zegel en registratie, krachtens Koninklijk besluit van 4 November 1876, No. 21.

1761. 11

VERGUNNING.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS

der Gemeente Ossendrecht

Nader voorgenomen het VERZOEKSCHRIFT, onder dagteekening van 5 Februari 1897, ingediend door de Ossendrechtsche Coöperatieve Stoomroomboterfabriek, gevestigd te Ossendrecht,

waarbij, onder overlegging der vereischte stukken, vergunning wordt gevraagd tot oprichting eener roomboterfabriek en plaatsing daarin van een Stoomketel, op het noordwestelijk deel, groot ongeveer 6 aren 50 centiaren, van het perceel kadastraal bekend sectie D. nr. 1650 dezer Gemeente, gelegen in het Dorp of de Kom;

Overwegende, dat aan de artt. 5, 6 en 7 der Wet van 2 Juni 1875 (*Staatsblad* No. 95) is voldaan;

Gezien het Proces-verbaal van den 19 Februari 1897, behelzende het voorgevallene in de zitting van dien dag, waaruit blijkt, dat tegen de inwilliging van het gedaan verzoek geene bezwaren zijn ingebracht.

Vergunning voor de oprichting van de " Ossendrechtsche Coöperatieve Stoomroomboterfabriek".

Heden den zeventienden Maart achttien honderd zeven en negentig.

Voor mij Eduard Antonius Cornelis Joelen, Notaris in het arrondissement Breda, ter standplaats de gemeente Ossendrecht, in tegenwoordigheid der nagenoemde getuigen, zijn verschenen:

1. Ludovicus Wilhelmus Lambertus Melsen, landbouwer;
2. Johannes Baptista Jacobs, landbouwer;
3. Ludovicus Melchior Philips, bierbrouwer;
4. Petrus Johannes Melsen Adrianuszoon, landbouwer;
5. Egidius van Meir, landbouwer;
6. Adrianus van der Poel, broodbakker en herbergier;
7. Cornelis Josephus Carpentier, landbouwer;
8. Antonius Koolen, landbouwer, als mondeling gemachtigde van Ida Adriaansen, weduwe van Egidius Koolen, landbouwster;
9. Johannes Alphonsus Cornelis Carolus Philips, landbouwer;
10. Petrus Johannes Jacobs Jacobuszoon, landbouwer;
11. Gerardus Brouwers, landbouwer, allen wonende te Ossendrecht;
12. Engelbertus Gustavus Cornelius Janssens, landbouwer, wonende te Santvliet (België), en 13. Constantinus Judocus Josephus Jacobs.

De comparanten, allen aan mij Notaris bekend, verklaarden bij deze acte op te richten de hierna te omschrijven Coöperatieve vereeniging en daarvoor vast te stellen de volgende statuten:

Naam, doel, middelen, duur en grondbeginselen.

Artikel een. In de gemeente Ossendrecht is gevestigd eene vereeniging genaamd: Ossendrechtsche Coöperatieve Stoomroomboterfabriek.

Artikel twee. Het doel der vereeniging is gemeenschap[illegible]lijke boterbereiding door de exploitatie eener roombot[illegible] en den verkoop van verkregen producten.

Artikel drie. Om dit doel te bereiken stich[illegible] eene roomboterfabriek te Ossendrecht e[illegible] de leden om ten behoeve van die fabriek [illegible] al de melk welke door hunne koeien zo[illegible] bracht met uitzondering alleen van die [illegible] en gebruik benoodigd is.

De vereeniging verk[illegible] en boter en verdeelt de zuivere opbrengst [illegible] de leden naar verhouding van de hoeveelhe[illegible] alte der door ieder geleverde melk.

De on[illegible] melk wordt aan de leden teruggegeven [illegible] worden teruggenomen, mede naar evenred[illegible] ieder geleverde melk, tenzij er gelegenheid [illegible] om die, hetzij geheel, hetzij ten deele, aan der[illegible] open en de leden den verkoop verlangen.

[illegible] zuivere opbrengst wordt verstaan de verkoopprijs [illegible] boter of melk, na aftrek van alle kosten van exploitatie, daaronder begrepen interessen van kapitalen, belooning van dienstpersoneel, onderhoud van gebouwen, machines en gereedschappen,

Lijst deelnemers van de "Ossendrechtsche Stoomroomboterfabriek"

Reg. N° 1561

a/

landbouwer, wonende te Ossendrecht. Overgekeurd bevindende bijvoeging van vier woorden in den twee en twintigsten regel en de doorhaling van een woord in den kwintigsten regel, boven op deze bladzijde.

L. W. L. M.
J. B. J.
L. W. P.
P. J. M.
E. v. M.
B. v. d. P.
F. Ca
[illegible]
P. J. J.
G. B.
[illegible]
[illegible]
C. J. C.
C. C.

V.

Eerste acte.

Vrij van zegel; ingevolge Koninklijk besluit van 4 November 1892, n. 21.

Plattegrond tekening volgens art. 5 n. 2 der wet van 2 Juni 1875 (Staatsblad n. 95), aanduidende de uit- en inwendige samenstelling van een op te richten Roomboterfabriek, in de Gemeente Ossendrecht, opgemaakt door mij ondergeteekende, en behoorende bij het advies aan Burgemeester en Wethouders van Ossendrecht, dd. 5 Februari 1897.

A Voorgevel Plattegrond

Schaal 2½ centimeter = 1 M

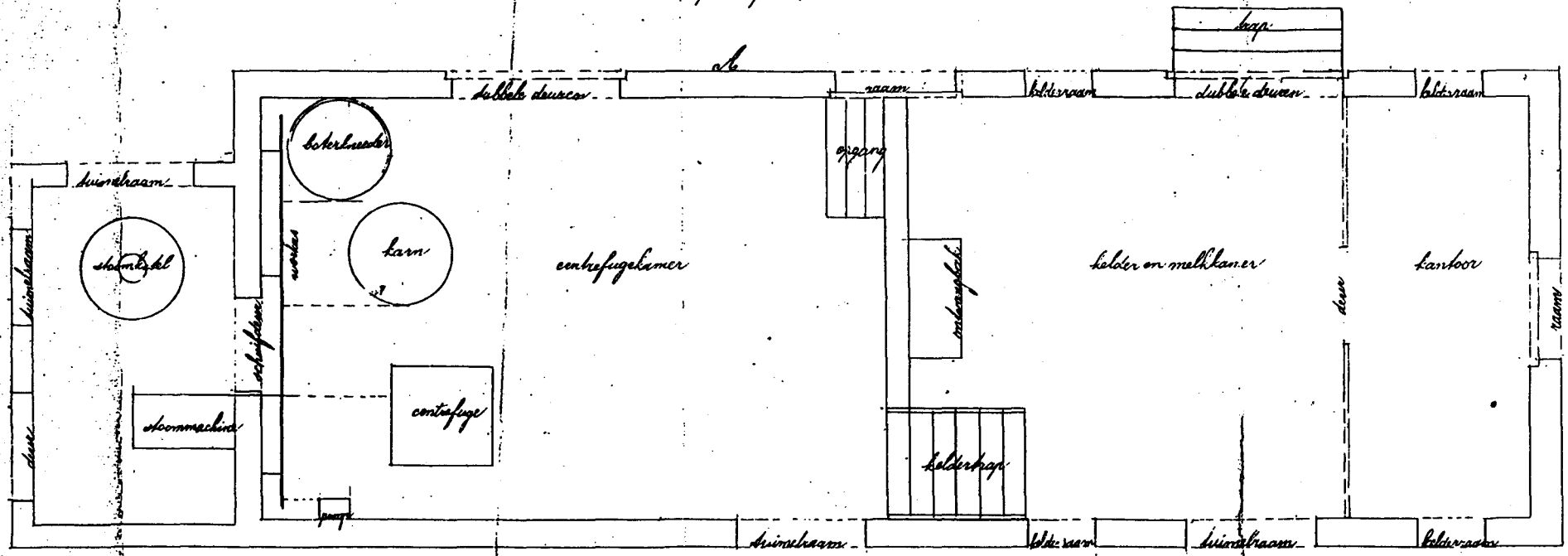

Gewaarmerkt door Burgemeester en Wethouders van Ossendrecht, den 5 Maart 1897.

De Secretaris,

De Burgemeester,

Plattegrond van de "Ossendrechtsche Coöperatieve Stoomroomboterfabriek".

Aan de fabriek was er verkoop aan leden en particulieren. De vrachtrijders met hun hondekarren voerden vaak de bestellingen uit tot in Antwerpen toe. Het waren de Ossendrechtenaren J.A. Devillers (genoemd Develaar), Frans Timmermans, B. en ook wel J. Willemsens, J.B. Boden en Piet Ketelaars. De vracht werd onder andere vervoerd in manden met 50 kg. boter. Deze manden werden vervaardigd in het gesticht "St. Henricus" te Grave.

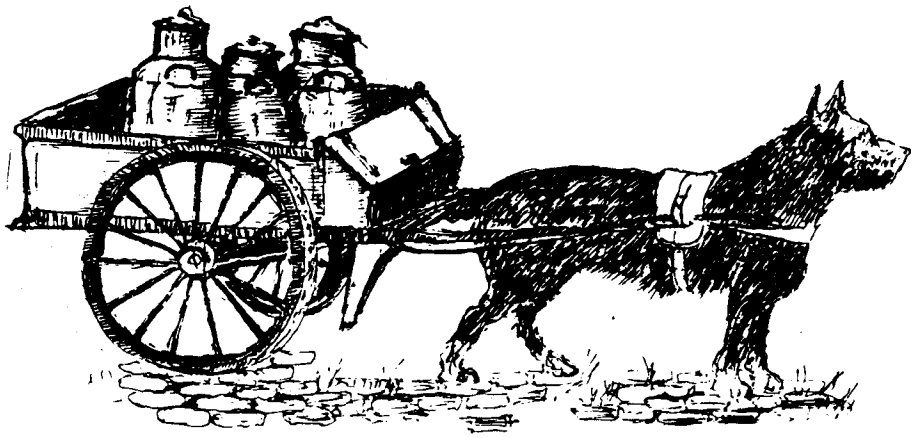

Met o.a. de hondekar werd vroeger de melk bij de fabriek afgeleverd.

Het aantal melkbussen dat zo bij de fabriek betrokken was beliep tussen de 80 à 95 stuks. Om deze schoon te houden was er een aankoop nodig van wit zand.

De kolen voor de stoommachine werden geleverd door Louis v.d. Eynden uit Bergen op Zoom en ook via de haven van Lillo, door P.J. Jansen-Aartsens uit Santvliet.

"Vulkano" was een wondermiddel bij de stook van kolen: zeer zuinig en rookvrij.

Het zuivere Beins' keukenzout werd geleverd door N. Mesdag uit Zwolle.

Er werden ook contactpersonen gezocht en proeven genomen voor het realiseren van een vaste boterafzet zoals te Antwerpen, Brussel, Lille, Zwolle, Ravenstein, enz.

Een ongeval

In augustus 1905 werd het plotselinge overlijden gemeld van directeur J.B. Melsen-Veraart. Tijdens het ruimen van de drinkwaterput bij zijn woning was hij verrast door het daarin aanwezige gas. Dit had de dood tot gevolg.
Zijn helper op de fabriek, Frans Dries, werd na een korte periode benoemd als nieuwe directeur. Zijn broer Cornelis, die al vaak op de fabriek werkte, kwam ook in vaste dienst.

Uitbreiding

Deze kwam in 1905 met een aanbouwing, waarin een graanmaalderij ondergebracht kon worden. Dit kwam vaker voor bij een zuivelfabriek. Misschien wel handig, om bij de aanvoer van melk ook graan mee te brengen. Een andere reden was meer rendement te halen uit de stoommachine en de mensen op de werkvloer. De vijftien leden van de Coöperatie stortten samen fl 200,--. Vervolgens werden 94 aandelen uitgegeven en, samen met een lening bij de firma Wed. C.Mattheussens en Zonen, kwam een bedrag op tafel van fl 2250,02½.
Antoon Jansen leverde 18.000 stenen, Kees van Veldhoven 15.600 + 7.000 stuks putsteen. Het aannemersbedrijf van de Wed. J.B. Smout voerde het werk uit. Verder waren daarbij betrokken: A.C. Koolen, als timmerman en J. Rijk, J.B. Schroeyers en A. van Keulen namen het smidswerk voor hun rekening. Frans Potters was de loodgieter en Van Pul de zadelmaker. De opbrengst van de maalderij was van oktober 1905 t/m maart 1906 fl 191,80 voor het malen van 64.000 kg.

Meer uitbreiding gezocht

Ondanks alle inzet en werklust bleven de verdiensten aan de lage kant. In 1906 werd een nieuwe maatschap opgericht. Hierin hadden zitting: Antonius C. Mattheussens; Josephus J. Mattheussens; Bernardus M. v.d. Wijngaert, brouwer uit Wommelghem; Frans, Cornelis en Antoon Dries. In officiële stukken komt ook de naam M. Dries voor, maar daarover later meer.

Frans Dries werd belast met het beheer van alle daden van de maatschap. Hij ging actie voeren bij de boeren van Huijbergen om melk te leveren aan Ossendrecht. Steeds meer melkveehouders sloten een akkoord met de roomboterfabriek. Een uitbreiding volgde in 1907. Toch was de capaciteit te klein en waren er veel problemen met het vervoer over de slechte wegen.

Nieuwe impuls

Frans Dries richtte in 1908 een ontromingsstation op in Huijbergen. Dit bleek de grondslag te worden voor de latere oprichting van Zuivelfabriek "De Hoop". In het gebouwtje werd een centrifuge geplaatst, die aangedreven werd door een stoommachine. Er kwam ook een graanmaalderij bij. Op de grond, waarop het gebouw stond, had Dries alleen maar recht van opstal. Er vond daar een ontroming plaats met later vervoer naar Ossendrecht voor verdere verwerking.

In 1911 volgde nogmaals fabrieksuitbreiding. De maatschap verdween om plaats te maken voor een vennootschap voor de duur van 15 jaar. Hierbij werd genoemd M. Dries als zaakvoerder.

Het tij keert

Moeilijkheden met de boeren over te lage prijzen? Is het de opkomst van de margarine? De naderende oorlog misschien? Zijn er beleidsfouten gemaakt? In 1912 is het plots gedaan. Er volgt een koopdag van de onroerende goederen.

Enkele mensen, zoals Piet en Fons Nelen uit Huijbergen, hebben toch weer oog voor de toekomst. De eerste koopt de melkkar van de fabriek en de tweede een aantal melkbussen. De verkoping levert fl 738,55 op.
In 1913 nemen enkele boeren de inrichting in Huijbergen over. Daarbij schaffen ze, tweedehands, een karn en een boterkneder aan. Met dit geheel start op 30 maart 1914 Melkfabriek "De Hoop". Ter aanvulling nog: in 1917 is de oprichting van een melkfabriekje te Hoogerheide. Dat zorgt voor wat problemen in Huijbergen. Het is maar van korte duur. In 1920 blijft Huijbergen alleen over.

Foto van de voormalige roomboterfabriek, annex graanmaalderij. In werking tot 1912. In 1913 gevorderd door de Marechaussee. In 1914 verkocht aan molenaar L. Jansen, die daar woonde en werkte tot aan zijn dood in 1966. Het pand is ± 1971 gesloopt.

De Familie Dries

Bij de roomboterfabriek werd vaak de naam Dries genoemd. Deze familie is uit Ossendrecht verdwenen. Daarom wil ik ze nog graag even terug in beeld brengen. In de Laagstraat stond vroeger de "Driesse-hoeve" en daar kortbij liep de "Driesse-Dreef". De boerderij was gelegen waar nu E. de Nijs-Withagen woont op nr. 23. Daar woonden Pieter Jan Dries en zijn vrouw Petronella v.d. Poel. Hun twee zonen waren Cornelis, geboren in 1831, en Mattheus of Matthijs, geboren in 1833. Deze laatste trad in het huwelijk met de weduwe Withagen-Veraart afkomstig uit Halsteren. Zij had uit haar eerste huwelijk een zoon, Jan Withagen genaamd. Later werd hij in Ossendrecht ook wel Janneke Dries genoemd. Uit haar tweede huwelijk werden o.a. geboren Frans, Cornelis en Antoon. Jan Withagen is later de boer geworden op de "Driesse-hoeve". Vader Dries en zijn drie zonen zijn verbonden geweest met de roomboterfabriek. Hij steunde financieel de maatschap en de latere vennootschap en was waarschijnlijk eigenaar van de gebouwen. Zijn naam komt tot 1913 op de officiële stukken voor, maar hij is dan al een man van 80 jaar.

Zijn zoon Frans heeft het vele baanbrekende werk gedaan, zowel in Ossendrecht als in Huijbergen. Hij overleed in 1914.

Cornelis was eerst arbeider in de fabriek en later directeur. Hij voelde dat misschien ook zo en kocht in 1911 Huize "Paulientje". Na het stoppen van de boterproduktie verhuisde hij naar de Putseweg tegenover de latere Wilhelmina-kazerne. Nog later is hij geëmigreerd naar Frankrijk.

Antoon Dries staat ook vermeld als directeur, maar dat is moeilijk te plaatsen. Hij zat wel in de vennootschap, maar woonde te Middelburg.

Matthijs Dries overleed op 11 juni 1919, bijna 86 jaar oud. Hiermede eindigt eigenlijk, na een periode van ± 17 jaar, het verhaal van de roomboterfabriekjes te Ossendrecht.

A. No. 3.

1e AFDEELING.
2e BUREAU.

Bijlagen: 2.

Onderwerp:
Toezending eener akte van vergunning voor het gebruik van een stoomketel.

's-HERTOGENBOSCH, den 24e Februari 1896.

Ik heb de eer nevens deze aan U toe te zenden eene akte van vergunning met de daarbij behoorende lijst van aanteekeningen voor het gebruik van een stoomketel, geplaatst in de Coöperatieve Roomboterfabriek „'t Eekelhof" te Oldenzaal.

Ik verzoek U die stukken aan ~~het belanghebbende~~ Burgemeester te doen uitreiken onder opmerking, dat de akte ten allen tijde ter inzage van de met het toezicht belaste ambtenaren moet aanwezig zijn op eene zichtbare plaats in de nabijheid van den ketel en dat gemelde lijst zorgvuldig moet bewaard blijven, ten einde op aanvrage der bovengenoemde ambtenaren onmiddellijk vertoond te worden.

De Commissaris der Koningin in *Noord-Brabant*,

Aan
den Heer Burgemeester der gemeente
Oldenzaal.

Vergunning voor het gebruik van een stoomketel in de Coöperatieve roomboterfabriek "'t Eekelhof", gedateerd febr. 1896

A. No. 7
1e AFDEELING.
2e BUREAU.

Bijlagen: 2.

Onderwerp:
Toezending eener akte van vergunning voor het gebruik van een stoomketel.

's HERTOGENBOSCH, den 20 Sept. 1897.

Ik heb de eer nevens deze aan U toe te zenden eene akte van vergunning met de daarbij behoorende lijst van aanteekeningen voor het gebruik van een stoomketel, geplaatst in de Ossendrechtsche Coöperatieve Stoomroomboterfabriek te Ossendrecht.

Ik verzoek U die stukken aan de Directeur ~~belanghebbende~~ te doen uitreiken onder opmerking, dat de akte ten allen tijde ter inzage van de met het toezicht belaste ambtenaren moet aanwezig zijn op eene zichtbare plaats in de nabijheid van den ketel en dat gemelde lijst zorgvuldig moet bewaard blijven, ten einde op aanvrage der bovengenoemde ambtenaren onmiddellijk vertoond te worden.

De Commissaris der Koningin in *Noord-Brabant*,

Aan
den Heer Burgemeester der gemeente

Ossendrecht.

Vergunning voor het gebruik van een stoomketel in de " Ossendrechtsche Coöperatieve Stoomroomboterfabriek, gedateerd sept. 1897

BRONNEN:

Streekarchief Nassau Brabant te Zevenbergen:

- Notarieel archief: not. J.A. Sperna van Weiland.
  not. C.G.B. van Nouhuys.
  not. E.A.C. Voeten.

Gemeentearchief te Bergen op Zoom:

- Archief Raad en Rekenkamer.
- Notarieel archief: not. Th.J. de Vos.
  not. J.C.L. Schermer.

Gegevens kadaster te Breda.

Gegevens van de notarissen: Th.J.M. van Aalst.
P.J. van Tiggelen.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR:

Kroniek *"80 Jaar zuivel in West-Brabant"* van agr. ing. C.F. Roosenschoon.

"50 Jaar zuivel in Huijbergen" door J. v.d. Elshout.

"Grootboek Coöperatieve Stoom-Roomboterfabriek te Ossendrecht".

"Ossendrecht 150 jaar parochie", pagina 60 t/m 62.

"De meisjesbeweging", Dien Mous.

Archief van Dagblad *"De Zoom"*.

MET DANK AAN:

Joh. v. Dooren, die het tekenwerk verzorgde
en voor het gesprek met mevr. Verdult-Mous.

Hoogerheide, 19 maart 1993 P.J. van den Bussche.

De Familie PLOMPEN in West-Noord-Brabant

De familienaam Plompen komt zeer veel voor in Noord-Brabant en in de Antwerpse poldergemeenten.
Aangezien talrijke families in het Zuidkwartier rechtstreeks of onrechtstreeks verwant zijn met Plompen's, leek het mij interessant dieper in te gaan op de oorsprong en de verspreiding van dit geslacht, alsmede op de betekenis van de familienaam.

1 Oorsprong en verspreiding

De herkomst van deze familie is te zoeken in Huijbergen (Noord-Brabant) waar, volgens het parochieregister, op 5-9-1664 een zekere Adriaen Jacobs huwde met Gabrielis Heyndrickx Adolphs. Aanvankelijk staat hij bij de geboorte van zijn eerste kinderen nog vermeld als Adriaen Jacobs (of Jacobi), maar daarna steeds als Adriaen Jacobs Plompen. Over zijn precieze geboortedatum, of over zijn vader Jacob is niets te vinden in de archieven van Huijbergen.
Deze Adriaen Jacobs Plompen is de stamvader van bijna alle naamdragers, die in Nederland en België leven.
Nochtans zijn er sterke vermoedens dat de familie oorspronkelijk afkomstig is uit de streek van Lage en Hooge Mierde (Noord-Brabant), waar reeds in de 16e eeuw de naam Plompen aanwezig is zoals blijkt uit pachtovereenkomsten, opgetekend in het Hertogelijk Cijnsboek van Mierde.
Vanuit Lage en Hooge Mierde zijn trouwens in het begin van de 17e eeuw twee Plompen's vertrokken naar Antwerpen om als "vleeshouwers" hun brood te verdienen. Zij lagen aan de oorsprong van een welstellende familie van beenhouwers, die echter in de franse tijd uitgestorven is.
Het is zeer waarschijnlijk dat onze hogergenoemde Adriaen eveneens uit het oostelijk deel van Noord-Brabant afkomstig is. Het valt op dat in het begin van de 17e eeuw meerdere families, afkomstig uit de omgeving van Tilburg, zich in de streek van Huijbergen-Essen komen vestigen.

Bij sommigen geven de archieven dit aan (b.v. Paradaens, Plompen); bij andere is de naam een aanwijzing (b.v. Van Riel, Van Bladel, Van Loon, Van Broekhoven, enz.) In het gebied Huijbergen-Essen (o.a. op de Kalmthoutse Hoek) bezaten de abdijen van Huijbergen en Tongerlo sinds de Middeleeuwen uitgestrekte heide- en turfgronden, waarvoor zij cijnspachters aantrokken om de exploitatie ter hand te nemen. Op één van hun pachthoeven vinden wij na zijn huwelijk, onze Adriaen Jacobs Plompen terug en ook later zal zijn zoon Hendrick cijnspachter zijn voor het Klooster der Wilhelmieten te Huijbergen.

Uit het huwelijk van Adriaen met Gabrielis Adolphs ontsproten de de volgende kinderen :

- Jacob	* Huijbergen	8-10-1664		† Huijbergen 2-6-1728
	ooHuijbergen	15-5-1704	met	Lucia Mertens Snacken
- Jacobina	* ca. 1665			† na 1717
	∘∘Huijbergen	23-9-1703	met	Adriaen Claessen Vijvers
	∘∘Huijbergen	3-5-1718	met	Adriaen Peeters Greefs
- Joanna Adriana	* Huijbergen	14-6-1666		† voor 1684
- Joanna	* Huijbergen	23-5-1670		† Huijbergen 12-6-1670
- Hendrik	* Huijbergen	15-4-1671		† Huijbergen ca. 1713
	∘∘Essen	10-2-1697	met	Maria Peeterse van den Bergh
- Jan	* Huijbergen	27-7-1673		† Huijbergen 8-4-1720
	∘∘Huijbergen	2-5-1706	met	Cornelia Gabriels van Dijk
- Maria	* Huijbergen	13-6-1676		† na 1717
	∘∘Huijbergen	20-11-1707	met	Jan Hoex
- Peeter	* Huijbergen	9-10-1679		† Huijbergen 25-1-1720
	∘∘Huijbergen	3-5-1713	met	Catharina Vijvers

De nakomelingen van deze kinderen zullen in de 18e eeuw uitzwermen in twee richtingen.

Sommige takken vestigden zich in Ossendrecht, Woensdrecht, Hoogerheide, Halsteren en Bergen op Zoom - en in de loop van de 19e eeuw- in de streek van Valkenswaard en in de provincie Limburg.

Andere takken ontwikkelden zich vanaf circa 1750 te Stabroek, van waaruit zij zich geleidelijk verspreidden over alle poldergemeenten om einde 19e, begin 20e eeuw uit te dijen richting Kapellen en de ganse Antwerpse regio.

Bij de Nederlandse Volkstelling van 1947 kwam de naam **PLOMPEN** voor in de volgende gemeenten:

Zuid-Holland	Wassenaar	4	
	Zevenhuizen	1	
	's-Gravenhage	1	totaal : 6 personen
Noord-Holland	Anna Paulowna	3	
	Amsterdam	1	totaal : 4 personen
Limburg	Kerkrade	1	
	Ubach over Worms	8	
	Valkenburg Houthem	2	totaal : 11 personen
Noord-Brabant	Eindhoven	10	
	Bergen op Zoom	23	
	Breda	3	
	Deurne	1	
	Halsteren	2	
	Ossendrecht	5	
	Putte	2	
	Steenbergen en Kruisland	1	
	Terheyden	3	
	Uden	1	
	Valkenswaard	34	
	Woensdrecht	30	totaal : 115 personen
Zeeland	Middelburg	2	
	Oud Vossemeer	5	
	Vlissingen	1	
	Zierikzee	1	totaal : 9 personen
Utrecht	Utrecht	9	totaal : 9 personen

Uit deze cijfers blijkt dat in Nederland de naam **PLOMPEN** in sterke concentraties voorkomt in Noord-Brabant en Limburg.
Anderzijds komt de schrijfwijze **PLOMP** veel voor in de provincies Noord-Holland (Amsterdam 128x), Gelderland, Overijssel, Utrecht, Drente (12x), Groningen (1x) en Friesland (1x). Verdere studie zal moeten aantonen, of deze schrijfwijze de afgekorte vorm is van hetzelfde geslacht **PLOMPEN**, ofwel de naam is van een apart geslacht dat vooral in Noord-Holland voorkomt.

In België komt vrijwel alleen de schrijfwijze **PLOMPEN** voor.
Spijtig genoeg beschikt men er niet over dezelfde nauwkeurige cijfers als de noorderburen. Nazicht van de telefoonboeken, hoe onvolledig ook als statistiek, leert ons dat de naamdragers in 1993 voorkwamen in de volgende gemeenten:

-Antwerpen incl. alle fusiegemeenten :	58x	-Mol	1x
-Stabroek	14x	-Mortsel	1x
-Kapellen	18x	-Rijkevorsel	1x
-Brasschaat	1x	-Schoten	1x
-Wijnegem	1x	-Zoersel	1x
-Kontich	4x	-Lommel	1x
-Wommelgem	3x	-Brussel	3x
-Kieldrecht	1x	-Linkebeek	1x
-Kalmthout	1x	-Wezembeek Oppem	1x
-Lint	1x	-Gent en Oostende	1x
-Westmalle	1x		

2 Betekenis van de familienaam

De naam komt dus voor onder 3 verschillende vormen nl. **PLOMP, PLOMPE** (enkel in Noord-Nederland) en **PLOMPEN** (vooral Noord-Brabant en België).

Het woordenboek van de Nederlandsche Taal, uitgave 1949, van J.H. Van Lessen geeft de volgende verklaringen voor **PLOMP :**

1. Klanknabootsend woord ter aanduiding van het geluid dat een zwaar voorwerp veroorzaakt, als het in een vloeistof valt (plons).

2. Een hoeveelheid vloeistof; b.v. gooi niet zo'n plomp water op de planten.

3. Vrouwelijk zelfstandig naamwoord met zelfde wortel als **PLOMPEN** : stilstaand water, poel, gracht.

4. Idem als 3 : naam van voorwerpen waarmede men plompt, d.w.z. een plonsstok om de vissen in het net te drijven.
   Bij overdracht ook voor het net waarin de vis wordt gejaagd.

5. Het middelnederlandse (a) plompe : gele waterlelie, familie der Nymphaeaceae. Aplompe is wellicht een germaanse samenstelling uit : a- het oude woord voor water, gewoonlijk met de betekenis van rivier, waterrijk weideland, en -plomp in de betekenis van knots of stok (zie 4).

6. Bijvoeglijk naamwoord en bijwoord met betrekking tot het uiterlijk voorkomen van personen met betrekking tot hun lichaamsdelen en/of de manier van zich te gedragen : zwaar, dik, log, onbehouwen, onhandig, boers, onbeleefd, bot, grof.

7. Idem als 6 met betrekking tot voorwerpen : zwaar, lomp, stomp.

De vorm **PLOMPEN** wordt als volgt omschreven:

De naam komt in het ganse germaanse taalgebied voor als werkwoord:

Mnl:	Plompen	Mhd:	Pflumpfen en Plumpfen
Mnl en Nd:	Plumpfen	Nhd:	Plumpfen, Pumpfen en Plumpen
Eng:	Plump	Zw:	Plumpa
Deens:	Plumpe		

1. Klanknabootsing van dezelfde wortel als **Plomp** .: het geluid "plomp" maken bij het vallen in en vloeistof.
   Bij overdracht ook : ondergedompeld worden, vallen in een vloeistof.

2. Iemand of iets in een vloeistof onderdompelen, werpen.

3. Met een voorwerp of met de ledematen in een vloeistof slaan :
   - met een stok.
   - technische vissersterm voor het vissen van baars en blei in N.-Holland.

   Plompen = met een kaaskop aan een stok op het water slaan om vis te verschrikken en daardoor te vangen; ook vissen met een hengel met een plomp. (vlg. Plomp 4.)

4. Neergutsen, plenzen : bargoens voor regenen, gieten.

5. Bonzen, ploffen, vallen, b.v. hij plompte met een bons tegen de grond.

6 Stampen, b.v. hij plompte met de voeten als een bakker ,die rogge trapt (bij het dansen).

In de samenstellingen bestaat het woord "plompjonge(n)", d.i. een jongen die bij het vissen met baarsnetten (plompen) met de plonsstok de vis in het net moet trachten te drijven.

In de Grote Van Dale vinden we o.a. (gewestelijk) een wijze van vissen in polders waarbij met het aas strepen in het kroosdek getrokken worden naar een centraal punt toe, en men tenslotte de loodhaak met een plomp op dat punt in het water laat zakken.

De schrijfwijze **PLOMPE** wordt door Dr. J. Verdam in zijn Middelnederlands Woordenboek, uitgave 1907, als volgt omschreven :

- Plompe is een zelfstandig vrouwelijk naamwoord, hetzelfde als geloodde colve en plombeye; afgeleid van plomp in de betekenis van stomp, dus een stomp wapen. B.v. ongheoorloofde wapenen als.....loodin plompen.....handhaexkín, dagghen.

Zoals blijkt uit hogergenoemde omschrijvingen zou de familienaam **PLOMPEN** best een zeer oude spotnaam kunnen zijn voor iemand die bot, stom, dom, onontwikkeld was. Het zou dus de negatieve karaktertrek of eigenschap van de eerste naamdrager kunnen aanduiden (zoals ook bij de familienaam Dullaert, Den Dulle, Dom, Sottiau, enz.)

Nochtans dient m.i. de mogelijkheid dat de eerste naamdrager zijn naam ontleende aan de vissersterminologie, niet verworpen. Zowel Van Dale als Van Lessen vermelden dat "plompen" gewestelijk gebruikt werd om een vistechniek aan te duiden, aangewend op rivieren, vennen en in polders; in deze betekenis kwam het woord voor in Noord-Holland maar ook in de rivier- en vengebieden van oostelijk Noord-Brabant. En het is nu juist in dit gebied (Lage en Hooge Mierde) dat we de oudste naamdragers eind 16e en 17e eeuw aantreffen.

BRONNEN:

Archief Zevenbergen:	Huijbergen DTB boeken Schepenprotocollen
RA Beveren:	Parochieregisters van alle poldergemeenten.
Wilhelmietenklooser Huijbergen:	pachtrekeningen 17e eeuw.
Abdij van Tongerlo:	pachtersboeken 17e eeuw.
Archief 's-Hertogenbosch:	Hertogelijk Cijnsboek 16e - 17e eeuw.

Kontich, 27 maart 1993 .

Robert PLOMPEN.

DE HEIDE EN HAAR GESCHIEDENIS

Als men op oude kaarten uit onze streken iets veelvuldig tegenkomt, zijn het wel de aanduidingen "Gemeijne Heide" en "Gemeijne Wildert". Meestal waren dit niet in cultuur gebrachte gronden, waarop men het vee van de inwoners van onze "Heerleijkheden" gemeenschappelijk kon laten weiden.
Veelal denkt men aan het beweiden van dergelijke gronden aan schapen, doch in vroeger tijden graasden er ook wel koeien op.

Deze heiden en wilderden, die men aantrof, en nog aantreft op onze diluviale stuifzandgronden, zijn waarschijnlijk ontstaan tussen de 11e en 14e eeuw.
In die tijd begon er een meer permanente bevolking te komen. De bewoners gebruikten als brandstof de bomen van het oerbos dat bestond uit berk, beuk, eik, etc. Om in het levensonderhoud te voorzien was men in die tijd hoofdzakelijk aangewezen op het bedrijven van landbouw en veeteelt. Grote gedeelten van het bos werden afgebrand, om deze in cultuur te brengen, waarbij de vruchtbaarste en best ontwaterde stukken werden aangehouden.
In onze directe omgeving zijn dit de gronden, die glooiend tegen de steilrand van de "Brabantse Wal" liggen en een natuurlijke afvloeiing van overtollig water hadden.
Op andere plaatsen ontgon men waar eeuwenlange humusvorming had plaatsgevonden en de grond redelijk kon worden ontwaterd.
De slechtste gedeelten, en deze waren verre in de meerderheid, werden aan hun lot overgelaten. Hierop konden zich op de droge plaatsen de struikheide (Calluna) en, op de vochtige, de dopheide (Erica) ontwikkelen, samen met andere plantensoorten, die op dergelijke gronden gedijen.

Zo ontstonden onze heiden en wilderden, die op het oog waardeloos en onvruchtbaar leken, doch hun rol zouden gaan spelen in de landbouweconomie vanaf de 14e tot in de 19e eeuw.

De dorpen in ons "Zuidkwartier " zijn zgn. heidedorpen, alhoewel Ossendrecht en Woensdrecht ook alluviale kleigronden bezitten. Eertijds waren zij aan vaarwater gelegen, en konden ,om die reden ook op meer **welvaart** bogen.
Vanaf ± 1200 tot ± 1550 nam de bevolking van onze pure heidedorpen langzaam toe, en ± 1560 bedroeg de gezamenlijke bevolking , in rangorde, Huijbergen, Putte en Hoogerheide samen toch nog geen 1000 zielen.

In de laatste decennia der 16e eeuw braken, tengevolge van de godsdiensttwisten en de opstand tegen Spanje, voor onze streek rampzalige tijden aan. Plunderingen, verkrachtingen, en alle geweld wat opstand en oorlog kan medebrengen, zowel begaan door Staatse als Spaanse troepen, verplichtten de bevolking te vluchten.
Van ± 1585 tot ± 1600 is onze streek zo goed als geheel verlaten en gaat het merendeel van de in cultuur gebrachte grond verloren.
Ik beroep mij hier op erkende geschiedschrijvers als dhrn. J.B. Kruger, C. Slootmans en Alb. Delahaye. Ergens lees ik "heide en struiken hadden zich weer van de wegen meester gemaakt".
Rond en na 1600 begint de bevolking, zij het langzaam, terug aan te wassen. Dit kan men het best constateren in de doop-, trouw- en begrafenisregisters van die tijd.
Doch al met al valt veel weer opnieuw in cultuur te brengen. Rond 1700 hebben inwonertal en cultuurgrond de stand van ± 1560 wel weer bereikt. Vanaf dan gaan bevolkingstoename en uitbreiding van ontginningen hand in hand, al is het tempo waarin vrij traag.

We keren terug tot onze heiden en wilderden, waarvan meerdere, en tevens minder goede stukken, moesten worden ontgonnen om boer en knecht te kunnen doen leven. De heide zou haar bijdrage in dit levensonderhoud royaal leveren.

Schapen en ook koeien graasden op heide en wilderden. Goede en omheinde weiden ontbraken er destijds nog geheel en zowel koeien als schapen moesten nog gehoed worden. Hiervoor had men de "koeij- ende scapenwagters". Deze weiden leverden aan voedsel niet veel op en konden in de winter geen voederbijdrage leveren. Het heidekruid werd vermalen tot veevoeder, dat, naast wat hooi, stro en wat raapsoorten, gedurende eeuwen het voornaamste voedsel van het vee was.
Het vee werd meestal gehouden voor het vlees en de mest, want van een behoorlijke melkgift was met dergelijk voedsel geen sprake, en de dieren zagen er, vooral na de winter, rampzalig uit.
De landbouwgewassen werden, behoudens wat haver voor de weinige paarden, voor eigen gebruik aangewend en de overschot ervan verhandeld.
Naast beweiding en veevoer van de heide werd de heideplag ofwel heidevlag of schadde, waarin ook wat mos en bent (bunt) voorkwam, gebruikt als strooisel voor het vee.
Als men in oude heidedorpen naar beide zijden afhellende grondpercelen tegenkomt, dan is dit meestal door toedoen van eeuwenlange bemesting met heideplaggen. De mest werd vanuit de nu in onbruik geraakte potstallen naar het midden van de kavel gereden. Wanneer de mest zich na het winterseizoen had opgehoopt, soms zat er een laag van wel 1½ meter dik onder de dieren, werd deze naar beide einden uitgewerkt, doch in het midden bleef wel het meeste liggen.

Niet te vergeten is de bijenhouderij op de heiden, die eeuwenlang door de honing de voornaamste leverancier van zoetstof was.
Rietsuiker werd vrij laat en spaarzaam ingevoerd, en was voor de gewone man moeilijk te kopen en niet te betalen.
De suikerbiet verscheen nog later. Deze cultuur is pas tijdens de "Napoleontische Tijd" (continentaal stelsel) goed tot ontwikkeling gekomen.

Hoe belangrijk de bijenteelt wel was, blijkt uit oude keuren en breuken. Daaruit kan men opmaken dat op het stelen van honing of een bijenvolk zware straffen stonden. De aantijging," bijen- of honingdief" was niet mis.
Naast honing leverde de bijenhouderij was, die voor de verlichting in de woningen werd gebruikt.
De boer haalde van de woeste grond zijn geriefhout, waarvan hij disselbomen, haansknuppels en stelen voor hak- of harkwerktuigen maakte. Berketakken, en ook heidestengels waren bruikbaar om bezems te maken. Ook borstels van heidestengels waren bekend.
De heide leverde klot (turf) door middel van de verlande vennen en deze klot leverde brandstof tot de opkomst van de steenkolenmijnen. Ook de biesen en rietvegetatie, die in deze vennen vaak ontstond, had gebruikswaarde. Riet voor dakbedekking etc., en biezen voor diverse vlechtwerken. Door de nog verdere toename van de bevolking bleef men ontginnen, zij het op minder geschikte plaatsen. Hier vestigden zich keuterboeren en dagloners. Hoe kon het anders in die tijd: de armste gronden voor de armste mensen.
Zo kennen vele dorpen, die op de heide ontstaan zijn, zogenaamde heiwijken, die bij de ouderen onder ons nog bekend zijn. In de omgeving hebben of hadden Zandvliet, Ossendrecht en Hoogerheide hun heiwijk. Dit zijn de laatst in cultuur gebrachte gronden van de arme "sloebers".
In Hoogerheide was de begrenzing van deze hei ongeveer een lijn grenzende ten oosten aan de Raadhuisstraat, ten zuiden aan de Mathias Wolffsttraat en Mincklersweg en ten noorden aan de Duinstraat.
Deze hardwerkende mensen werden veelal niet voor vol aangezien. En de benaming "heikneuter" of "hij komt van de hei", in de volksmond "aaikneuter" of "ij kom van daai", waren zeer ten onrechte denigrerend bedoeld. Samen met alle anderen hebben zij de heide dienstbaar gemaakt, vanuit lang vervlogen tijden tot een meer recent verleden.

Mooie, maar voor landbouwgronden merendeels ongeschikte heiden, talrijke vennen en woeste grondcomplexen, ten dele met dennen beplant, zijn ons nog gebleven.
Om er een reeks te noemen: "De Woensdrechtse Heide", "De Staartse Duinen", een gedeelte van "Mattemburgh", "De Grote Meer", "Bieduinenhof", "De Stoppelbergen", de heiden onder Putte en het grote natuurreservaat "De Kalmthoutse Heide".
Gebieden, waarin het aangenaam toeven is, die ons een beeld geven hoe het landschap er ongeveer heeft uitgezien, vele eeuwen geleden.
De heiden en wilderden liggen aan de basis van de opkomst van ons" Zuidkwartier" en hebben tot de 20e eeuw een betrekkelijke welvaart mogelijk gemaakt. Wat nog over is moet blijven, omwille van de rust en schoonheid, en omwille dat dit oorspronkelijke landschap ons gemaakt heeft tot wat wij nu zijn.

Hoogerheide, 1975. A. Pijnen.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR:

Diverse uitgaven *"De Spycker"*, Essen.
"Calmpthoutania", Kalmthout.
"Gedenkboek Moerstraten 1977".
"Gedenkboek Steenbergen ".
"Geschiedenis van het Bisdom Breda", 3e en 4e deel J.B. Kruger.
"De Taal van het Landbouwbedrijf", Drs. J. Goossenaerts.
"Calmpthoutania", Rob Havermans. Huijbergse Moer e.o.
"De Vlucht, 1583 - 1593" door R. van den Bergh in "Tijding" 1991-1, bladzijde 16 t/m 49.

GENEALOGISCHE KRONIEK

door Marcel Moors

Het is de redactie van "Tijding" bekend, dat bij veel leden van onze Heemkundekring niet alleen belangstelling bestaat voor de streekgeschiedenis in het algemeen, maar dat velen ook geïnteresseerd zijn in de verrichtingen van zijn of haar persoonlijke voorouders. Ze zoeken antwoorden op vragen als: wie waren mijn voorouders?, waar
kwamen zij vandaan?, wat deden zij voor hun beroep en waar woonden zij?
Om dit te weten te komen is genealogisch onderzoek nodig.

Het is om deze reden dat de redactie de, door ons zeer gewaardeerde, medewerking heeft gevraagd van de heer Marcel Moors. Iemand, die reeds jarenlang genealogisch onderzoek doet en dientengevolge de beschikking heeft over een groot aantal, bijna kant- en klare stambomen van families uit onze Zuidwesthoek.

Omdat alle facetten van heemkunde in "Tijding" hun plaats moeten kunnen krijgen, is besloten om de genealogische bijdrage te beperken tot het publiceren van enkele, wille-
keurig gekozen, stambomen per keer. Let wel: geen volledige zogenaamde kwartier-
staten, maar een weergave van een stamboom in direkte lijn. Ze zijn door ons bedoeld als een leidraad voor eventueel verder onderzoek. Niet alleen voor direct betrokkenen, maar ook voor verwanten en andere geïnteresseerden.

DAALMANS

Cornelis
huwde **Anna Stijnen**

-zoon **Adrianus** geb. 25-9-1667 Ekeren (B),
huwde 30-4-1710 Ekeren **Maria Vercauteren,** geb. 8-10-1673 Ekeren, dochter van Michael Vercauteren en Elisabeth Smits.

-zoon **Arnoldus** geb. 11-12-1735 Brasschaat (B),
huwde 11-1-1752 Ekeren **Elisabeth Lariën,** geb. 30-5-1729 Ekeren, dochter van Simon Lariën en Cornelia Leemans.

-zoon **Cornelis** geb. 12-1-1756 Ekeren (B), overl. 15-10-1836 te Woensdrecht, landbouwer,
huwde **Catharina Thijsen,** geb. 1762 Woensdrecht - Zuidgeest, overl. 10-6-1850 Woensdrecht, landbouwster, dochter van Gabriël Thijsen en Adriana Hussaart.

-zoon **Gabriël** geb. 20-11-1802 Woensdrecht, overl. 22-12-1899 Woensdrecht, arbeider,
huwde 2-2-1831 Woensdrecht **Johanna Maria Dons,** geb.15.2.1805 Woensdrecht, overl. 13-4-1842 Woensdrecht, huisnr. A79, arbeidster, landbouwster, dochter van Wilhelmus Dons , landbouwer, geb. Woensdrecht en Isabella van Putte, geb. Ekeren (B).

-zoon **Johannes Cornelis**
geb. 12-10-1833 Woensdrecht, overl. 3-3-1915 Woensdrecht, arbeider, landbouwer, loonslager,
huwde 7-4-1864 Woensdrecht **Catharina van den Branden,** geb. 13-11-1837 Steenbergen, overl. 11-3-1887 Woensdrecht, dienstbode, arbeidster, dochter van Guiljam van den Branden, geb. Halsteren, arbeider en Petronella Fraters, geb. Roosendaal, arbeidster.
Kinderen: Johanna Cornelia *1865, Petronella Christina *1866, Maria *1867, Louisa *1868, Wilhelmina *1870, Gabriël *1872, Isabella Maria *1873, Petrus *1874, Adrianus *1877, Louisa Maria *1878, Johannes *1882.

-zoon **Petrus** geb. 26-11-1874 Woensdrecht, huisnr A92, overl. 7-5-1950, slager, loonslager,
huwde 29-11-1905 Woensdrecht **Petronella de Mooij,** geb. 3-1-1885 Woensdrecht, overl. 8-1-1951, dochter van Adriaan de Mooij, geb. Steenbergen, winkelier en Anna Maria Bastiaanse, geb. Steenbergen.
Kinderen: Maria Cornelia * 1906, Adrianus * 1907, Gabriël Johannes * 1908, Johannes Ludovicus * 1909, Raijmondus Aloysius * 1910, Godefridus * 1911, Maria Helena * 1912, Jacobus Aloysius * 1913, Johannes Cornelis * 1915, Louisa Johanna * 1917, Alphonsus * 1918, Juliana Johanna * 1920, Marinus Laurentius * 1924 en Andreas Johannes Maria * 1924.

-zoon **Jacobus Aloysius**
geb. 29-6-1913 Woensdrecht, kleermaker,
huwde 18-2-1936 Woensdrecht **Mathilda Pijnen,** geb. 19-9-1914 Putte NB, overl. 21-7-1948 Woensdrecht, dochter van Jacobus Pijnen, rijksveldwachter, winkelier, geb. Woensdrecht en Maria Angelina Janssens, geb. Kapellen (B).
huwde tweede keer **Dimphna Johanna Maria Pijnen,** geb. 12-7-1923 Zevenbergen. (zus van zijn eerste vrouw)

Bij de in 1947 gehouden volkstelling kwam de naam **DAALMANS** als volgt voor: (exclusief de variaties als Daalman, Dalemans, enz.)

In de provincie Zuid-Holland:	Rotterdam	1x
	Gouda	1x
In de provincie Noord-Brabant:	Bergen op Zoom	5x
	Ossendrecht	4x
	Woensdrecht	33x
In de provincie Limburg:	Maastricht	1x
	Elsloo	4x
	Geulle	3x
	Schaesberg	4x

De verschillende spellingen van de achternaam zijn genoteerd door verschillende ambtenaren en burgemeesters.

Datum	Spelling achternaam	Door	
*12-1-1756 Ek	Cornelis Daelemans		
*20-11-1802 Wd	Gabriël Daelmans		
°°2-2-1831 Wd	Gabriël (Dons) Daelmans	V.d. Moer	ambt. BS
*12-10-1833 Wd	Johannes Corn. Dalemans	V.d. Moer	ambt. BS
†15-10-1836 Wd	Cornelis Dalemans	Couwenbergh	ambt. BS.
†13-4-1842 Wd	Dons, Wed. Gabr. Daelmans	Couwenbergh	Burgem.
†10-6-1850 Wd	Thijsen, Wed. Corn. Daelmans	Couwenbergh	Burgem.
°°7-4-1864 Wd	Joh.Corn. (v.d.Branden)Dalemans	Godefr. Moors	ambt. BS.
*26-11-1874 Wd	Petrus Daalmans	Godefr. Moors	ambt. BS.
†11-3-1887 Wd	V.d. Branden, Johannes Cornelis Daelmans	Godefr. Moors	ambt. BS.
†22-12-1899 Wd	Dons Gabriël Daelmans	Eug. Moors	ambt. BS.
°°29-11-1905 Wd	Petrus (de Mooij) Daalmans	Louis Soffers	ambt. BS.
†3-3-1915 Wd	Johannes Cornelis Dalemans	Louis Soffers	ambt. BS.

*	=	geboren	Ek	=	Ekeren (B)
°°	=	gehuwd	Wd	=	Woensdrecht
†	=	overleden	BS	=	Burgerlijke Stand

GORIS

Johannes Wilhelmus
huwde **Elisabeth Cornelissen**

-zoon **Arnold Johannes Wilhelmus**
geb. 4-4-1700 Brecht (B),
huwde 30-5-1724 **Cornelia van Soetendaal** in Brecht (B).

-zoon **Pieter** geb. 19-7-1736 Brecht, overl. 9-2-1798 Hoevenen (B),
huwde 16-9-1759 Ekeren (B) **Johanna Simons**, geb. ± 1735 Wuustwezel (B), overl. 20-12-1795 Hoevenen (B).

-zoon **Petrus Johannes**
geb. 27-12-1780 Hoevenen (B), overl. 21-4-1849 Ossendrecht, dagloner arbeider, landbouwer,
huwde 1-2-1806 Ossendrecht **Maria Elisabeth Heijnen,** geb. 18-5-1776 Ossendrecht, over. 3-5-1819 Ossendrecht, landbouwster, dochter van Hendrik Heijnen, geb. Kalmthout (B) en Anna Maria van As, geb. Woensdrecht.
huwde tweede keer 12-8-1819 Ossendrecht **Anna Cornelia Groffen,** geb. 29-7-1774 Bergen op Zoom, overl. 22-4-1828 Ossendrecht, landbouwster, dochter van Gabriël Groffen, geb. Bergen op Zoom en Anna Cornelia Jacobs, geb. Hoogerheide.
huwde derde keer 9-9-1830 Ossendrecht **Maria Theresia Verbeek** geb. 28-4-1810 Ossendrecht, overl. 27-2-1900 Woensdrecht, dienstbode, dochter van Gerard Verbeek, geb. Woensdrecht en Johanna Catharina Hertogs, geb. Ossendrecht.

-zoon **Corneil** geb. 7-4-1811 Ossendrecht, overl. 15-4-1871 Ossendrecht, arbeider,
huwde 23-5-1839 Ossendrecht **Cornelia Couwenbergh,** geb. 20-11-1813, Ossendrecht, overl. 25-12-1906 Ossendrecht, dienstbode, arbeidster, dochter van Josephus Couwenbergh, geb. Woensdrecht, molenaar en Maria Catharina Marcus, geb. Ossensdrecht.

-zoon **Josephus** geb. 21-12-1840 Ossendrecht, overl. 13-8-1919 Bergen op Zoom, arbeider, bakker, gemeenteveldwachter,
huwde 17-4-1871 Ossendrecht **Dimphna van Hoof,** geb. 20-8-1846 Ossendrecht, overl. 6-6-1932 Bergen op Zoom, arbeidster, dochter van Petrus Johannes van Hoof, geb. Ossendrecht, arbeider en Johanna Maria Gobaert, geb. Berendrecht (B).
Kinderen: Judocus *1872, Petrus Johannes *1873, Johannes Cornelius *1874, Petrus Johannes *1875, Julia *1876, Maria Petronella *1878, Johanna Maria *1879, Petrus Cornelius *1882, Johanna *1884, Adrianus Cornelius *1885 en Antonius Alphonsus *1890.

-zoon **Petrus Johannes**
geb. 3-5-1875 Huijbergen, huisnr. A24, overl. 6-6-1955 Woensdrecht, bakker, gemeenteraadslid,
huwde 15-6-1904 Woensdrecht **Adriana Theuns,** geb. 18-11-1876 Woensdrecht, overl. 24-5-1945, dochter van Petrus Johannes Theuns, geb. Woensdrecht, arbeider, herbergier en Anna Catharina van Oevelen, geb. Woensdrecht.
Kinderen : Leonia Catharina Josepha * 1906, Dimphna Cornelia Petronella * 1907, Anna Cornelia Judoca * 1911, Julia Jacoba Maria * 1913, Louisa Maria Petronella * 1916 en Josephus Johannes Maria * 1922.

-zoon **Josephus Johannes Maria**
geb. 3-3-1922 Woensdrecht, overl. 11-7-1972 Roosendaal,
huwde **Elisabeth van den Muijsenberg,** geb. 3-.5-1924 Hoeven, overl. 25-12-1977 Breda.

De naam **GORIS** (exclusief variaties als Gorissen) komt op veel plaatsen in Nederland voor. We geven alleen de aantallen per provincie bij de volkstelling van 1947.
De plaatsen zijn bij navraag via de redactie te verkrijgen.

In de provincie Groningen	:	18x
In de provincie Friesland	:	6x
In de provincie Drente	:	6x
In de provincie Overijssel	:	87x
In de provincie Gelderland	:	225x
In de provincie Utrecht	:	72x
In de provincie Noord-Holland	:	55x
In de provincie Zuid-Holland	:	82x
In de provincie Zeeland	:	3x
In de provincie Noord-Brabant	:	133x
In de provincie Limburg	:	55x

HOEKS

Petrus huwde **Anna Catharina Wijne.**

-zoon **Jacobus** geb. 28-5-1758 Ossendrecht, overl. 26-4-1836 Woensdrecht,
huwde **Maria van Loenhout,** geb. 1768 Kalmthout (B), overl. 14-5-1824 Woensdrecht, arbeidster, dochter van Cornelis van Loenhout en Geertruida Maas.

-zoon **Petrus** geb. 17-2-1801, Woensdrecht, overl. 20-11-1868 Woensdrecht, landbouwersknecht, landbouwer,
huwde 22-4-1826 Woensdrecht, **Maria Catharina Neefs,** geb. 24-6-1800 Huijbergen, overl. 1-10-1859 Woensdrecht, dienstbode, arbeidster, dochter van Johannes Neefs, geb. Kalmthout (B), arbeider en Maria Catharina Voetstouwers, geb. Wuustwezel (B), arbeidster.

-zoon **Jacobus** geb. 7-2-1839 Woensdrecht, huisnr. A68, overl. 23-6-1916 Woensdrecht, veldarbeider, landbouwer,
huwde 2-6-1865 Woensdrecht, **Francisca Cuijpers,** geb. 22-11-1825 Stabroek (B), overl. 20-5-1917 Woensdrecht, landbouwster, dochter van Petrus Johannes Cuijpers, landbouwer en Anna Catharina v.d. Moer.
Francisca Cuijpers was eerder gehuwd geweest met Franciscus Cleiren en Henr. de Kok

-zoon **Constantinus**
geb. 16-10-1865 Woensdrecht, huisnr. B71, straatmaker,
huwde 26-1-1891 Woensdrecht, **Catharina Michielsen,** geb. 21-3-1868 Woensdrecht, huisnr. B68, overl. 11-10-1944 Woensdrecht (WO II), dochter van Gabriël Michielsen, Woensdrecht, arbeider en Elisabeth Leenaarts, geb. Woensdrecht, arbeidster.
Kinderen : Franciscus *1890, Ferdinand * 1891, Petrus Cornelis *1892, Engelbertus *1894, Maria Elisabeth *1896, Jacobus Julius *1897, Anna Cornelia *1898, Alphonsus *1900, Alphonsus *1901, Maria Francisca *1902, Isabella Julia *1903, Henricus *1904, Joseph *1906, Ludovicus *1908, Eduardus *1909, Godefridus *1911 en een levenloos meisje *1911.

-zoon **Franciscus**

geb. 28-5-1890 Woensdrecht, overl. 26-4-1971 Woensdrecht, rijwielhandelaar en -hersteller, wielrennner.

huwde 21-8-1924 Woensdrecht **Cornelia van Zundert,** geb. 1-5-1891 Genderen (bij Waalwijk), overl. 8-8-1963 Woensdrecht, dochter van Petrus van Zundert, geb. Wouw, arbeider en Elisabeth Hertogs, geb. Woensdrecht, herbergierster.

Kinderen : Constantinus Petrus *1925, Petrus Alphonsus *1928, Ferdinand Jacobus *1931 en Elisabeth Francisca *1934.

-zoon **Constantinus Petrus**

geb. 24-10-1925 Woensdrecht,

huwde **Maria Christina Dominica Elisabeth Simons,** geb. 3-4-1926 Ossendrecht, dochter van Petrus Johannes Simons, geb. Zandvliet (B), bakker en Bertha Wilhelmina Heuvelmans, geb. Stabroek. (B)

Bij de volkstelling in 1947 kwam de naam **HOEKS** als volgt voor :

Provincie Friesland:

Oostellingwerf	1x

Provincie Drente:

Assen	1x
Dwingelo	1x
Smilde	16x

Provincie Utrecht:

De Bilt	1x
Zeist	1x

Provincie Noord-Holland:

Amsterdam	1x
Haarlem	3x
Beverwijk	3x
Haarlemmerliede	1x
Monnikendam	1x
Nieuweramstel	1x

Provincie Zuid-Holland:

's-Gravenhage	21x
Rotterdam	14x

Provincie Overijssel:

Deventer	1x
Den Ham	2x
Raalte	1x

Provincie Gelderland:

Arnhem	1x
Apeldoorn	1x
Bergharen	12x
Rheden	3x
Renkum	1x
Wijchen	1x

Provincie Noord-Brabant:

Eindhoven	43x
Bergen op Zoom	11x
Bergeijk	104x
Berghem	44x
Best	1x
Bladel	7x
Boekel	1x
Boxmeer	1x
Breda	2x
Eersel	11x

verv. Provincie Zuid-Holland:

Leiden	1x
Alphen a.d. Rijn	2x
Dordrecht	11x
Naaldwijk	1x
Noordwijkerhout	10x
Rijswijk	1x
Voorschoten	4x
Woubrugge	1x

Provincie Limburg:

Geleen	8x
Grathem	1x
Heer	1x
Klimmen	1x
Venlo	1x
Weert	2x

verv. Provincie Noord-Brabant:

Etten	4x
Geldrop	7x
Gilze	2x
Helmond	7x
's-Hertogenbosch	3x
Hoeven	6x
Hoogeloon	51x
H.en L. Mierde	2x
Luijksgestel	6x
Mierlo	13x
Nuenen	15x
Oss	5x
Ossendrecht	6x
Oudenbosch	1x
Ravestein	1x
Reusel	15x
Riethoven	4x
St. Oedenrode	4x
Terheijden	7x
Tilburg	8x
Valkenswaard	30x
Veldhoven	34x
Waalre	4x
Westerhoven	19x
Woensdrecht	21x

HOLTZER

Josephus overl. Schillingfürst (bij Neurenberg, Beieren, D), pachter schapenstal,
huwde **Dorothea Wagener,** overl. Schillingfürst.

-zoon **Johannes** geb. 7-4-1762 Schillingfürst, overl. 1-2-1845 Halsteren - Lepelstraat, kannonier, kommies Rijksbelastingen, negociant, ambachtsman,
huwde 3-5-1789 Bergen op Zoom **Anna Catharina Heukeshoven,** geb. 22-2-1765 Schoonhoven, overl. 28-12-1825 Bergen op Zoom, dochter van Gregorius Heukeshoven en Francisca Levien.
huwde tweede keer 8-10-1831 Halsteren **Adriana Stevens,** geb. 23-9-1803 Halsteren, overl. 2-5-1894 Halsteren, winkelierster en dochter van Antonie Stevens en Johanna de Wijs.

-zoon **Gregorius** geb. 29-9-1789 Bergen op Zoom, overl. 24-1-1864 Halsteren, hoofdonderwijzer, kerkorganist,
huwde **Anna Cornelia v.d. Broek,** geb. 1788 Baarle Nassau, overl. 2-10-1820 Halsteren, dochter van Jan v.d. Broek en Lucia Sprenkels.
huwde tweede keer 28-6-1821 Halsteren **Anna Maria Kokke**n, geb. 30-11-1798 Halsteren, overl. 5-2-1869 Halsteren, winkelierster en dochter van Johannes Kokken, geb. Bergen op Zoom, winkelier en Antonia Moors, geb. Halsteren.
Kinderen : Anna Catharina * 1812, Johannes Adrianus * 1813, Laurentius Cornelis * 1816, Lucia Adriana * 1818, Antonetta *1822, Antonia * 1824, Theodorus Josephus * 1825, Michael * 1826, Petrus Johannes * 1828, Waltherus Adrianus * 1829, Franciscus Aloysius * 1830, Antonius Franciscus * 1831, Maria Philomena * 1840 en Adriana Maria * 1833.

-zoon **Laurentius Cornelis**
geb, 24-4-1816 Halsteren, overl. 4-11-1890 Ossendrecht, hoofdonderwijzer,
huwde 27-1-1842 Bergen op Zoom **Cornelia Withagen**, geb. 27-1-1814 Bergen op Zoom, overl. 26-7-1896 Ossendrecht, dochter van Johannes Withagen, geb. Bergen op Zoom, landbouwer en Anna Catharina van den Boom, geb. Bergen op Zoom.
Kinderen : Gregorius Johannes * 1842, Maria Philomena * 1844, Anna Catharina * 1845, Petrus Johannes * 1848, Cornelis Adrianus * 1850, Anna Lucia * 1852, Maria Aldegonda * 1855 en Helena * 1858.

-zoon **Cornelis Adrianus**
geb. 9-7-1850 Ossendrecht, huisnr. C24, broodbakker,
huwde 27-9-1880 Ossendrecht **Cornelia Josepha Withaegs,** geb. 28-9-1861 Ossendrecht, huisnr. A137, overl. 29-12-1915 Ossendrecht, dochter van David Withaegs, geb. Ossendrecht, bakker en Maria Elisabeth van Laarhoven, geb. Ossendrecht.
Kinderen : Alphonsus Laurentius * 1881, David * 1882, Maria Jacoba Johanna * 1883, een levenloos meisje in 1884, Franciscus * 1885, Johanna Maria Cornelia * 1886, Maria Elisabeth Allegonda Johanna * 1887, Leonie Aloysia * 1889, Wilhelmina Josepha * 1890, levenloos een jongen in 1891, Franciscus Aloysius Adrianus * 1893, Dimphna Paulina Cornelia Maria * 1894, Antonius Franciscus Laurentius * 1895, Henricus Franciscus * 1900, Bertha * 1902 en Augusta Maria Petronella * 1904.

-zoon **Henricus Franciscus**
geb. 7-5-1900 Ossendrecht, overl. 14-2-1980 Bergen op Zoom, koster,
huwde 10-11-1927 Woensdrecht **Johanna Dimphna de Moor,** geb. 4-1-1907 Woensdrecht, overl. 5-10-1945 Woensdrecht, dochter van Jan Franciscus de Moor, geb. Woensdrecht, arbeider en Anna Maria Carharina Theuns, geb. Woensdrecht.
huwde tweede keer 6-1-1947 Woensdrecht **Gerardina Josephina de Bresser,** geb. 21-3-1915 Boxtel, overl. 1-12-1950 Bergen op Zoom.
Kinderen : Johannes Franciscus Gerardus * 1928, Cornelia Johanna Maria * 1932, Maria Antonia Gerarda Cecilia * 1934, Ad * 1945, levenloos een kind in 1949 en Henk * 1950.

-zoon **Johannes Franciscus Gerardus**
geb. 24-1-1928 Woensdrecht, overl. 8-3-1990 Bergen op Zoom,
huwde **Ivonna Leonia Honerina van de Vijver.**

Bij de in 1947 gehouden volkstelling kwam de naam **HOLTZER** als volgt voor:

Provincie Overijssel	:	Enschede	2x
		Ootmarsum	1x
Provincie Gelderland	:	Nijmegen	1x
Provincie Utrecht	:	De Bilt	1x
Provincie Noord-Holland	:	Haarlem	5x
		Amsterdam	1x
Provincie Zuid-Holland	:	's-Gravenhage	8x
		Rotterdam	2x
		Vlaardingen	1x
Provincie Noord-Brabant	:	Eindhoven	4x
		Bergen op Zoom	12x
		Breda	11x
		Halsteren	8x
		Roosendaal	15x
		Woensdrecht	8x
		Oosterhout	1x
		Goirle	1x
		's-Hertogenbosch	1x
		Oploo	1x
		Valkenswaard	7x
Provincie Limburg		Roermond	1x

BRONNEN :

Doop-, trouw- en begraafboeken van vóór 1811.

Geboorte-, Huwelijks- en Overlijdensregisters Burgerlijke Stand vanaf ± 1811.

Bevolkingsregisters vanaf ± 1830.

Streekarchieven Zevenbergen, Etten-Leur, Prinsenbeek, Oosterhout, Heusden, Eindhoven.

Gemeente-archieven Bergen op Zoom, Roosendaal, Breda, Rucphen, Tilburg, ´s-Hertogenbosch, Rotterdam, ´s-Gravenhage.

Gemeente-archieven Antwerpen, Essen, Kalmthout, Wuustwezel.

Rijks-archieven ´s-Hertogenbosch, Middelburg, ´s-Gravenhage.

Rijks-archieven Antwerpen , Gent.

Centraal Bureau voor Genealogie, ´s-Gravenhage.

Frans Buijssen, "Familie van den Bergh, 1660 - 1800".

Nederlands Repertorium van Familienamen, Meertens Instituut voor Dialectologie, Amsterdam.

Contactadressen van de werkgroepen van de Heemkundekring "Het Zuidkwartier" per 1 augustus 1992.

1 **Heemschut**	L. Timmermans , Dorpsstraat 55, 4634 TN Woensdrecht, tel 01646 - 12546.
2 **Toponymie**	C. van Opdorp, Pr. Clausstraat 3, 4631 LZ Hoogerheide, tel. 01646 - 13830.
3 **'t Kwartier**	Mevr. M. Beens - van Beeck, Koppelstraat 3, 4645 RD Putte, tel. 01645 - 2581.
4 **Distributie**	J. Halters, Stenenhoef 2, 4641 CH Ossendrecht, tel. 01647 - 2854
5 **Archeologie**	M. van Gink, Laagstraat 15, 4641 SP Ossendrecht, tel. 01647 - 2576
6 **Oude Handwerktechnieken**	Mevr. E. Suykerbuyk- van Agtmaal, Raadhuisstraat 114, 4631 NJ Hoogerheide, tel. 01646 - 12536
7 **De Zanggroep**	Mevr. M. Pijnen-Verresen, Mgr. Poelsstraat43, 4631 CA Hoogerheide, tel. 01646 - 12895
8 **Redactieraad**	A. Pijnen, Mgr. Poelsstraat 43, 4631CA Hoogerheide, tel. 01646 - 12895 Inleveren kopie: Stenenhoef 2, 4641 CH Ossendrecht, tel. 01647 - 2854
9 **Oude talen, gezegden, spreuken, etc.**	W. Groffen, Antwerpsestraatweg 129, 4631 RA Hoogerheide, tel 01646 - 12441
10 **Evenementen**	vacant
11 **Documentatie**	A. van Pul, Duinstraat 40, 4631 KV Hoogerheide, tel. 01646 - 13423
12 **Kruidentuin**	Mevr. H. van Es, Rozenlaan 37, 4631 AL Hoogerheide, tel. 01646 - 13641
13 **Museum**	L. Timmermans, Dorpsstraat 55, 4634 TN Woensdrecht, tel. 01646 - 12546
14 **Fotografie**	L. Timmermans, Dorpsstraat 55, 4634 TN Woensdrecht, tel. 01646 - 12546
15 **Genealogie**	In oprichting.

Het bestuur verwelkomt suggesties van onze leden voor eventuele andere werk groepen.

Op de voorplaat een fragment van
de kaart van Jacop van Deventer,
cartograaf 1512 - 1575, gecopieerd
met toestemming van de uitgever,
M. Nijhoff te 's-Gravenhage.